

Roma awuye

Wore ne Pɔɔl a kyoreε bo kyonwe Roma man-nɔ Kristoo awuye-o

¹ Mɔ, Pɔɔl, ne n gye Kristoo keyaafɔre ne Wuribware a tee mɔ feyε m bo kii mɔ ayaa-rɔ ayerepɔ-ɔ ɔko na η nya tɔwe mɔ asen timaa-o e gye ne mɔ e kyoreε wore mɔ mɔ e kyonwe mone ne mone gye Wuribware asese ne mone te Roma man-nɔ-ɔ.

²⁻³ To, asen amɔ ne baa kyoreε-ɔ ye ane nyanpe Yeessu Kristoo gye sese dimaadi nee, ne ɔ bee lee Wuribware se ba. Ketɔ ne ane a bo ηu feyε ɔ gye sese dimaadi-o e gye feyε bamɔ a kowe mɔ lee Owure Deefid a kenana-ɔ-rɔ.

⁴ Amaa kpa kɔ mɔ se-ɔ, ketɔ ne ke e kaapo feyε ɔ gye Wuribware mɔ gyi-o e gye feyε Wuribware a kufwiɩne timaa-o a ba Wuribware keyaalen bo kyinɩi mɔ lee lowi-ro.

⁵ Kristoo mɔ dεε ne mɔ a mon fɔ feyε Wuribware e tee mɔ gbaa ooo, ne ɔ sa ne Kristoo a tee mɔ feyε m bo kii mɔ ayaa-rɔ ayerepɔ-ɔ ɔko. Oo lee mɔ nee feyε Kristoo kenya-re-rɔ m bo tee asese lee nde se awuye-o ase, na bo bo kɔre mɔ gyi gya mɔ kan-ɔ-rɔ asen se.

⁶ Mone ne mone te Roma man-nɔ mfen-ɔ gbaa tii bamɔ ne Wuribware a tee feyε bo bo kii Yeessu Kristoo asese-ɔ se.

⁷ Wuribware e kpa mone asen, ne ɔ tee mone na mon' nya kii mɔ fɔnfɔn asese. Mɔ e kore kebwarekore nee feyε ane se Wuribware na ane

nyaṅpe Yeessu Kristoo yure mone na bo sa mone kayeyuri.

Anen ne Pɔɔl a kore kebwarekore feye Wuribware sa mo kpa na ɔ ya Roma nya ya tawe asen timaa-o

⁸ Ketɔ ne ke gye ṅkpɛɛ-ɔ e gye feye, mone Roma awuye si, mo e sa Wuribware anse Yeessu Kristoo kenya-re-ro, a lee feye kaye-ro aseɛ pɛɛɛ e tawe anen ne mone a kore Kristoo gyi-o asen.

⁹ N de mo kakponɔ pɛɛɛ mo i sun mo e sa Wuribware, na mo e tawe Wuribware mo gyi-o kunu si asen timaa. Wuribware gbaa nyi feye a gye kasentij feye san kɛmaa ne mo e kore kebwarekore-ɔ, mo i nyinji mone se.

¹⁰ Mo e kore Wuribware ne feye mo ya sure si, ṅkee fɛraa ɔ sa mo kpa a ṅ nya taare bo ka mone kana.

¹¹ Bo lee feye mo e yorawe kebonu mone, na ṅ nya sa a mon' nya nyure ne ṅ ya lee Wuribware a kufwiinje timaa-o ase-ɔ ṅko. Na a nya sa a mon' nya keyaalen mone kokɔregyi-o-ro.

¹² Ketɔ ne mo e tawe-ɔ e gye feye mo kokɔregyi-o e waa mone wɔre, na mone mo mone kemɔ-ɔ mo waa mo wɔre anen dɛɛ.

¹³ Mo kosɔbɛɛ-ana, mo e kpa a mon' ṅu feye mo a kra keboka mone kana kyee. Amaa bo fo haree mbeyɔmɔ gbaa kotɔko san ki tii mo kpa. Mo e kpa ne feye n sa a mone boko gbaa kii Kristoo awuye kasentij feye anen ne mo a sa ne aseɛ ne bo mon gye Yudaa awuye feye mone-ɔ boko gbaa a kii-o.

¹⁴ A lee feye Wuribware a taa bo dɔṅṅɔ mo se feye n tawe asen timaa-o gywii aseɛ pɛɛɛ. Haree

bamō ne ba sa mōne aye-rɔ-ɔ, bεεε ba sa seṅsa baṅbaṅ ooo, bεεε bō nyi wōre, bεεε bō mōṅ nyi ooo, a tiri feye n tōwe gywii bamō.

15 M fεraa mō e yōrōwe bweeto feye m bō tōwe asen timaa-o gywii mōne gbaa mōne ne mōne te Roma maṅ-nɔ-ɔ.

16 A mōṅ de mō ipeere feye η yere tōwe asen timaa bō lee Kristoo kuṅu si, a lee feye, mō ya tōwe, ne asese ya kōre Kristoo gyi, Wuribware e mōrōwe bamō. Yudaa awuye-o ya gye ηkpεε nu amō. Ne bamō ne bō mōṅ gye Yudaa awuye-o a gya se.

17 Asen timaa mō e kaapo anen ne Wuribware e sa a asese kii asese timaa mō ase-ɔ nee. Ɔ tee bamō asese timaa mō akatɔ-rɔ san ne ba gye ηkpεε a bō bō kii Kristoo awuye-o. Na bamō a maa se ba kōre mō ba gyi-o, ɔ tee bamō asese timaa bō fō bamō ηkpa kεε. Feye anen ne baa kyōreε waa abwaresen wōre-ɔ-rɔ-ɔ,

“Ɔko ne ɔ kōre Wuribware gyi-o e nya ηkpa,
a lee feye Wuribware e tee mō feye sese timaa.”*

Asese pεεε a waa bōye

18 Abwaresen-ɔ δεε beε a kaapo anen ne Wuribware, mō ne ɔ bō soso-ɔ, duṅ a fwii ebōye awaapo pεεε na aborokōnepō pεεε ne bō de ekpa bōye ba tii bokō kebonu kasentij-o kpa-ɔ se.

19 A mōṅ gye feye bō mōṅ nyi Wuribware a kasentij-o nee. A lee feye Wuribware a kyɔ lee kamō bō kaapo bamō.

---

* **1:17** Habakok 2.4.

20 Ne bō beē bō mōj de ketō ne ba yere se na bō bō tōwe feyε bō mōj nyi aneñ ne o du-o. A lee feyε, bamō a mōj taare ñu Wuribware fñfñ gbaa ooo, haree lee sañ ne Wuribware a twee kaye-ɔ, baa ñu atō pεεε ne ɔ waa, ne a kaapo aneñ ne o du-o, na mō keyaalen dabe ne ke bō-rɔ bō yɔ nsu pεεε-ɔ.

21 Lee sañ-ɔ, bamō a nyi Wuribware-ɔ gbaa ooo, bō maa bu mō kedabe. Ne bō beē bō maa sa mō añε. Ne ñkee bamō mfεere mōj lee waa kyεkyε, ne bō mōj lee ba taare nu kasentij-o kaase.

22 Bō ye bō nyi asen nee, amaa bamō mō bō mōj lee bō de mfεere nee.

23 Ne baa yōwe kusuj Wuribware ne ɔ bō-rɔ nsu pεεε-ɔ na mō kedabe. Ne ñkee ba sun atetomōjta ne bamō fñfñ a waa, ne a du feyε se se bεεε kabogyii bεεε kabō-ɔ. Amō-ɔ pεεε gye atō wuse nee.

24 Bamō a du aneñ-ɔ se-ɔ, Wuribware a yōwe bamō asen sa bamō. Amōse-ɔ mbeyōmō bō gya bamō fñfñ ñyōrōwe bōye se nee, ne ba waa abεε apeeresen.

25 Ne baa yōwe kusuj Wuribware ne ɔ gye kasentij wuye-o, ne baa kōre kayeba gyi. Kayeba amō e gye feyε bō sun atō ne Wuribware a twee-ɔ yōwe Wuribware ne ɔ twee amō-ɔ. Weete a tiri feyε ɔtweepō-ɔ nya nkyōrō ndɔɔ na nsu pεεε. Amεye.

26-27 M beē mō e tōwe-rɔ feyε, bamō a waa aneñ-ɔ se-ɔ, Wuribware a yōwe bamō asen sa bamō. Amōse-ɔ mbeyōmō ñyōrōwe ne n de ipeere-o dooo si ne bō gya. A de kpa feyε anyare kpa akyee, na akyee mō kpa anyare. Amaa asεε mō fεraa, ba waa apeeresen. Bamō akyee-ɔ e yōrōwe abεε bweetō, ne anyare-ɔ mō du aneñ dεε, haree gbaa

onyare na m̀d̄ kosobεε onyare i di feyε ɔkyee na onyare-ɔ. Wuribware i gyiiri bamō kesebɔ̄ b̄ō lee aneη a ebɔye amō se.

²⁸ M̄ bee mō e tɔwe-rɔ a n gywii mone feyε b̄ō lee aneη ne ba kine kusure si feyε a bware feyε b̄ō ηu Wuribware a kasentih-o si-o, Wuribware a yɔwe bamō asen sa bamō. Ne b̄ō lee aneη se-ɔ, b̄ō mon de mfεere timaa, ne ba waa atɔ ne a mon b̄ō dan-ɔ.

²⁹ Ne ba waa borokɔne na ebɔye eworese eworese, ne b̄ō de nyasepee. Ne ba ka abεε kokwee. Ne ba mɔɔ abεε. Ne ba kpa ekɔ. Ne b̄ō de ayeba na kikisi.

³⁰ Ne b̄ō de kasen gyi na ba tɔwe bamō beeko-ana kunu si asen bɔye, ne haree gbaa ba kisi Wuribware asen. Ne ba fεera bamō beeko-ana, ne ba kaapo bamō eyee, ne ba kyorɔ bamō eyee. Na ba fa mfεere san kemaa na b̄ō kee ebɔye ne ba nya a b̄ō waa b̄ō tii ededaa-ɔ se-ɔ. Ne b̄ō bee b̄ō maa bu bamō akowepo.

³¹ B̄ō mon lee b̄ō nyi ketɔ ne ki bware-o. Bamō ya tɔwe asen, amɔ ba bee lanne kanɔ. B̄ō maa kpa ɔko asen, ne ba kine kenya kigyi, ne b̄ō maa su ɔkema se.

³² Haree bamō a nyi feyε Wuribware a mbraa-ɔ ye bamō ne ba waa aneη-ɔ bware feyε b̄ō mɔɔ bamō-ɔ gbaa ooo, b̄ō san b̄ō maa se ba waa ebɔye amō, na b̄ō yere bokɔ ne bamō gbaa ba waa aneη-ɔ-rɔ.

2

Wuribware i gyi aseε asen neεneε

¹ Amō a gye aneη-ɔ se-ɔ, emene se ne fō i bu fō beekō kepɔ? Fō ne fō a ba fō eyee b̄ō waa ɔsen gyipo

fọ i bu fọ bεεkọ kẹpọ-ọ gbaa a gyi kẹpọ, a lee feyε atọ ne fọ bεεkọ-ọ e waa-ọ dεε ne fọ gbaa fọ e waa.

² Anẹ nyi feyε Wuribware feraa, kasentij a ekpa-ọ se ne ọ gya o gyi bamọ ne ba waa anẹj a atọ-ọ asenj nεεnεε.

³ Amaa fọ sεsε dimaadi wore ya gyi asεsε ne ba waa anẹj a atọ-ọ asenj, na fọ fọnfọj mọ e waa anẹj a atọ-ọ, amọ fọ e fa feyε Wuribware maa gyi fọ asenj aaa?

⁴ Bεεε nkọ fọ e fa feyε Wuribware a kedamenanjse-ọ monj gye sεye nee eee? Amọ fọ maa bu anẹj ne Wuribware a nyite fọ-ọ nee eee? Ketọ se ne Wuribware e waa kedamenanjse-ọ e gye feyε ọ kpa a fọ nu fọ eyee nee, na fọ lee fọ ebọye-rọ.

⁵ Amaa fọ i de kesεbọrọlenj, ne fọ e monj kyurowi fọ mfεεre, amọ feraa fọ nyi feyε fọ a waa fọ eyee siraa fọ gywii kake ne mọ kadunfwii-o e lee kawu, na ọ bọ gyi asεsε asenj kasentij si, na o gyiiri bamọ kesεbọ-ọ nee.

⁶ Kake nsi amọ-ọ, “Ketọ ne ọkemma e waa-ọ, kemọ ne Wuribware e ba a ọ bọ ka mọ kọkọ.”*

⁷ Bọkọ ne ba gyi kanyite, ne bọ maa se ba waa itimaa, ba deere Wuribware feyε mọ e gye ne ọ sa bamọ kedabe na kenya-re-ọ e nya nkpa na kukyure ne a monj de kεε-ọ a bọ lee mọ ase. Anẹj a asεsε mọ ne Wuribware e sa anẹj a nkpa na kukyure-o.

⁸ Amaa bọkọ feraa de nyasepee, ne ba kine kowaa ketọ ne ki bware-o, ne ba waa ebọye. Wuribware dunj i fwii bamọ se.

---

* **2:6** Kilinj 62.12; Anase na akpare 24.12.

⁹ Ɔ baa bamo ne ba waa ebaye-ɔ asen na bamo nkpono-ro nyera bamo. Mo fonfon asese Yudaa awuye-o ne o gyiiri kesebo pwee na ɔ dee gyiiri bamo ne bo mon gye Yudaa awuye-o lee.

¹⁰ Amaa ɔ sa okemaa ne ɔ waa itimaa-o kedabe na kenyare na kayeyuri. Yudaa awuye-o ne ɔ sa pwee na ɔ dee sa bamo ne bo mon gye Yudaa awuye-o.

¹¹ A lee feye Wuribware feraa, ɔ maa gyi asen kekpa se.

¹² Bamo ne Wuribware mon sa bamo mo mbraa-ɔ, ne ba waa ebaye-ɔ, Wuribware i lee bamo a ɔ lee mo ase. Amaa n gye mbraa amo ne Wuribware e ba a ɔ bo gyi bamo asen na o bu bamo kpo. Amaa Yudaa awuye ne Wuribware a sa bamo mo mbraa-ɔ mo, ne ba waa baye-ɔ feraa, mbraa amo ne ɔ ba a ɔ bo gyi bamo asen na o bu bamo kpo.

¹³ N gye bamo ne ba ba esebɔ kpankpan a bo bo nu mo mbraa-ɔ asen-ɔ ne Wuribware e tee feye asese timaa. Amaa bamo ne bo gya mbraa-ɔ se-ɔ ne ɔ tee feye bo gye asese timaa.

¹⁴ Nde se awuye-o mon de Yudaa awuye a mbraa-ɔ. Amaa ne bamo mfere ya sa bamo feye bo waa keto ne Yudaa awuye a mbraa-ɔ ye a bware-o, amo feraa, haree bamo a mon nyi Yudaa awuye a mbraa-ɔ gbaa ooo, keto e kaapo nee feye mbraa amo asen bo bamo anu-ro.

¹⁵ Anen a asese-ɔ kakyena-ro e kaapo nee feye Wuribware a kyore keto ne Yudaa awuye a mbraa-ɔ a tawe feye bo waa-ɔ bo waa bamo anu-ro. Ne a sa ne san ko bamo mfere-ro a du bamo feye, “Mone a waa neenee.” San ko mo ne n kaapo bamo

feyε, “Mone a waa ebaye.”

¹⁶ Amose-ɔ, aneη dεε ne asen timaa ne mo e tawe-ɔ e kaapo feyε ketɔ e waa kake nsi ne Wuribware e borɔ Yeesuu Kristoo si na ɔ bo gyi ketɔ ne ke bo asese pεεε mfεεre-rɔ-ɔ asen nee.

Aneη ne Yudaa awuye-o e fo bamo fɔηfɔη mbraa-ɔ

¹⁷ Amaa fo ne fo e tee fo eyee feyε Yudaanyi kasentij-o fεraa nyi feyε fo ya gya Wuribware a mbraa-ɔ se, ɔ tee fo feyε sese timaa. Na fo e kaapo fo eyee feyε fo gye Wuribware sese nee.

¹⁸ Fo nyi ketɔ ne ke e pre Wuribware-ɔ, ne mo mbraa-ɔ e kaapo fo ne fo i lee ketɔ ne ki bware-o.

¹⁹ Fo ye fo gye tenapo kayii-ro krapo nee, ne fo gye bamo ne bo te kibugyii-ro-o fetiri.

²⁰ Ne fo ye fo gye bamo ne bo mon nyi seye-ɔ ɔgyenkrεεpo, ne fo gye nyaagyi ɔkaapopo, ne fo ye kanyiasen na kasentij bo mone mbraa ne mone a nya lee Wuribware ase-ɔ-rɔ.

²¹ To, fo a ye fo nyi kemo ne ki bware, ne fo gye bokɔ ɔgyenkrεεpo na ɔkaapopo-ɔ, ntɔ se ne fo maa kaapo fo eyee atɔ timaa? Fo a ye bokɔ ma kan ywii-o, fo fɔηfɔη-ɔ fεraa maa ywii aaa?

²² Fo a ye ɔnyare ma waa kakyeeekpa, amaa fo fɔηfɔη-ɔ fεraa maa waa kakyeeekpa aaa? Fo i kisi ikisi kusun, amaa fo fɔηfɔη mon naa fo i ywii fo e lee ikisi-ro aaa?

²³ Fo e kaapo fo eyee feyε mbraa-ɔ gye fo lee nee. Amaa fo mon nyi feyε fo ya fo mbraa-ɔ, a kaapo nee feyε fo maa bu Wuribware nee eee?

²⁴ Amose se ne baa kyoreε waa abwaresen wore-ɔ-rɔ feyε,

“Bo lee aneñ ne mone moñ gya Wuribware a mbraa-ɔ se-ɔ, nde se awuye e tawe abusenſen ba kye mo kenya-re-ɔ.”*

²⁵ Fo gye Yudaanyi, fo ya gya Wuribware a mbraa-ɔ se, fo kotweetu keten de fo tonɔ. Amaa bamo ya ten fo kotweetu, ne fo ya fo mbraa-ɔ, amo feraa fo kotweetu keten-ɔ moñ de tonɔ bo sa fo.

²⁶ Amaa ne bamo ne bo moñ tenne bamo atweetu-o ya gya Wuribware a mbraa-ɔ se, Wuribware e tawe feye bo du ne feye bamo ne baa tenne atweetu, ne bo gya mo mbraa-ɔ se-ɔ.

²⁷ Na bamo ne bo moñ tenne bamo atweetu, ne bo gya mo mbraa-ɔ se-ɔ taare kosɔ yere na bo porɔ fo Yudaanyi ne Wuribware a sa mo mbraa-ɔ, ne baa ten fo kotweetu-o ne fo moñ gya mbraa-ɔ se-ɔ.

²⁸⁻²⁹ N gye ɔko ne ɔ waa akatɔ se feye ɔ gye Yudaanyi-o e gye Yudaanyi kasentɔ. Yudaanyi kasentɔ e gye ɔko ne oo lee ebaye lee mo kakponɔ-rɔ-ɔ. Wuribware ase feraa, n gye kotweetu keten fɔnfɔ e gye kotweetu keten-ɔ. Amaa kemo keten kasentɔ-o e gye ebaye kilee lee kakponɔ-rɔ. Nteto e gye ne aa sa ne amo-ɔ e ba aneñ? N gye Wuribware a mbraa-ɔ se kegya e gye ne a sa ne amo-ɔ e waa aneñ. Amose-ɔ Wuribware a kufwiije timaa-o ya waa ɔko mfaanɛɛ, amo sese-ɔ e nya nkyoro a ɔ lee Wuribware ase. N gye sese dimaadi ase.

3

---

* **2:24** Isaya 52.5 (LXX); Isikiyel 36.22.

Ebɔye ne ane e waa na Wuribware waa ane damenanse aaa?

¹ Amo e gye aneɲ feraa, nteto keto timaa ne Yudaa awuye de bo kyon asese langyan? Bamo atweetu ketenɲe-ɔ de bamo tonɔ aaa?

² Kasentɲi, Yudaa awuye-o a nya nyure kyon sese kema. Keto gyenkreese ne baa nya-ɔ e gye feye Wuribware a sa ne baa ɲu mo mferere.

³ Amose-ɔ, amo Yudaa awuye-o boko mon bo-ro ne bo mon gya mo kanɔ-ɔ se aaa? Kasentɲi feraa, boko bo-ro. Aneɲ se-ɔ, amo-ɔ a kaapo ne feye Wuribware maa le waa keto timaa ne ɔɔ towe bo beya feye ɔ waa a ɔ sa bamo-ɔ ɔɔɔ?

⁴ Daabii daa! Haree sese kema e gye oyebapo gbaa, Wuribware feraa de kasentɲi san kema. Feye aneɲ ne Deefid a kyore Wuribware kuɲu si asen waa abwareseɲ wore-ɔ-ro-ɔ,

“Amose-ɔ fo ya towe feye mo a waa bɔye, fo de kasentɲi.

Ne fo ya towe feye mo a gyi kepo, mo a nu kaase.”*

⁵ Mbeyomɔ, nsanse oko i gyiiri Wuribware ikii feye ane dimaadi borokɔne e kaapo damenanse feye Wuribware kpen e gye otimaa, ne asese peee gye ebɔye awaapo Wuribware ase. Amo feraa, ɔ ye, Wuribware ya kperi bamo ebɔye se gyiiri bamo kesebo, ɔ mon waa neene.

⁶ Amaa sese maa taare a ɔ towe aneɲ. Ne Wuribware e mon gye otimaa nee, weete emene se ne

---

* 3:4 Kilin 51.4 (LXX).

o taare a o waa na o gyi kaye mo-ro asese asen
neenen-o nee?

⁷ Anen a sese-o bee o tawe feye, “Amo e gye feye
mo kayeba ne n de-o e sa ne ba nu feye Wuribware
wore dooo e gye kasentij wuye, ne ka sa ne o nya
kedabe na wuraa, ne emene se ne Wuribware bee
o bu mo kepɔ feye n gye obayewaapo?”

⁸ Amose-o ne emene se ne m ma waa bɔye, na
asese nya nu feye Wuribware gye otimaa?” Asese
ko bo-ro ne baa saare mo poro mo feye mo a tawe
anen a asen mo. Ba ba ayeba nee. A bware feye
Wuribware gyiiri anen a asese amo kesebo.

Sese kema moŋ gye otimaa

⁹ To, amo ŋ ye Yudaa awuye-o asen bo bokolee
nee bese? Daabii! N gye anen nee, a lee feye mo a
kyo kaapo mone anen ne eboye de Yudaa awuye-o
fanfan na bamo ne bo moŋ gye Yudaa awuye-o si
keyaalen-o.

¹⁰ Feye anen ne baa kyoree waa abwaresen
wore-o-ro-o,

“Okɔ moŋ bo-ro ne o waa ekpeyaa,
sese konko gbaa moŋ bo-ro.

¹¹ Okɔ moŋ bo-ro ne o nu asen kaase.

Okɔ moŋ bo-ro ne o buwi o kpa Wuribware.

¹² Bamɔ peee moŋ de kasentij,

borokone na asen bɔye dooo ne bo gya se.

Okɔ moŋ bo-ro ne o waa ekpeyaa,

sese konko gbaa moŋ bo-ro.”*

¹³ “Bamo asen tawese kema gye kanoten ne ka
mo-o-o.

* **3:12** Kilinj 14.1-3; Kilinj 53.1-3 (LXX).

- Bamō nn̄o-r̄o asen̄ n̄e b̄o de ba p̄enna b̄ok̄o.”*
- “Bamō nn̄o b̄o ya n̄eē f̄ee, n̄ du n̄eē f̄eȳe k̄ow̄o
 abwan̄o-ɔ,
 n̄e mm̄o asen̄ t̄ow̄es̄e e m̄oɔ, f̄eȳe k̄ow̄o
 keb̄w̄ee-ɔ.”*
- 14 “Bamō nn̄o e loŋ as̄es̄e,
 n̄e b̄o maa sa s̄en̄sa k̄p̄eyaa, am̄o eb̄oȳe.”*
- 15 “B̄o b̄o saa na as̄es̄e n̄e baa gyi keb̄en̄-ɔ kem̄oɔ.
 16 Bamō en̄arek̄pa p̄ee-r̄o t̄onyera doo n̄e.
 17 B̄o m̄oŋ nyi kaȳeeyuri a ek̄pa-ɔ.”*
- 18 “B̄o m̄oŋ l̄ee b̄o de Wuribwarē b̄o t̄eē s̄eȳe,
 n̄e b̄o m̄oŋ s̄er̄e m̄o anȳo se.”*

19 Mbeȳom̄o, an̄e a ŋu asen̄ n̄e Wuribwarē a mbraa-ɔ a t̄ow̄e-ɔ. M̄ p̄or̄o bamō n̄e b̄o ȳe b̄o gya mm̄o s̄e-ɔ f̄eȳe baa waa eb̄oȳe, n̄e b̄o m̄oŋ de kan̄o yaȳes̄e. Kas̄en̄tiŋ si, kaȳe-r̄o p̄ee ɔk̄o maa taare a o lee Wuribwarē kan̄o f̄eȳe ɔ gya m̄o mbraa-ɔ s̄e n̄ee n̄ee.

20 ɔk̄o ya t̄ow̄e f̄eȳe, an̄eŋ n̄e ɔ gya Wuribwarē a mbraa-ɔ s̄e-ɔ ɔ gye s̄es̄e timaa, am̄o ɔ ba aȳeba n̄e. A l̄ee f̄eȳe mbraa-ɔ e gye n̄e n̄ sa n̄e s̄es̄e dimaadi i ŋu f̄eȳe ɔ waa b̄oȳe san̄ kemaa.

Ket̄o n̄e k̄e e sa a Wuribwarē t̄eē an̄e f̄eȳe as̄es̄e timaa-o

21 Amaa ŋkee f̄eraa Wuribwarē a lee an̄eŋ n̄e ɔ waa as̄es̄e na b̄o kii as̄es̄e timaa m̄o as̄e-ɔ b̄o kaapo an̄e. Harēe abwares̄en̄ a w̄ore-ɔ-r̄o, m̄o mbraa-ɔ na akyaam̄ee n̄e baa d̄ee kȳena-ɔ a t̄ow̄e am̄o asen̄-ɔ gbaa ooo, n̄ gye m̄o mbraa-ɔ n̄e o de ɔ waa am̄o-ɔ.

* **3:13** Kilin̄ 5.9 (LXX). * **3:13** Kilin̄ 140.3. * **3:14** Kilin̄ 10.7 (LXX). * **3:17** Isaya 59. 8; An̄ase na akparē 1.16. * **3:18** Kilin̄ 36.1.

22-24 To, ketɔ ne Wuribware a tɔwe-ɔ e gye feye asese bokɔ mon kwee bokɔ-rɔ. Bamɔ pɛɛɛ gye kokonkɔ nee, a lee feye asese pɛɛɛ a waa boye, ne bo mon fo feye Wuribware kyorɔ bamɔ. Anɛn dɛɛ ne Wuribware bee ɔ ye sese kɔ mon kwee, ne ɔkɔ kwee, a lee feye ɔ tee ɔkɛmaa ne ɔ kɔɔre Yeesuu Kristoo a o gyi-o feye sese timaa. N gye atanne ne ɔɔ kɔɔre bo lee anɛ ase pwɛɛ ne ɔɔ dɛɛ waa amɔ-ɔ. Amaa anɛn ne oo nu anɛ ewɛɛ-ɔ se ne ɔɔ sa ne Yeesuu Kristoo fɔnfɔn a kii ɔkɔ ne ɔɔ morɔwe anɛ ne ɔɔ sa ne anɛ a nya anɛ eyee lee ebɔye-rɔ-ɔ.

25-26 Kristoo Yeesuu mɔ dɛɛ ne Wuribware a lee sa anɛ, ne Kristoo a ba mɔ fɔnfɔn mbogya bo lɔnɔ seɛ na Wuribware keboɔntɔ-rɔ. Sese ya kɔɔre amɔ-ɔ gyi, a waa kusun timaa a a bo sa mɔ. Wuribware a waa amɔ-ɔ nee bo kaapo feye o gyi asen kpa se nee. Dɛdaa dɛdaa-ɔ ne sese a lee ebɔye kowaa, ne oo nyite mɔ, ne mbeyɔmɔ fɛraa ɔ ye bamɔ ne ba kɔɔre Yeesuu ba gyi-o gye asese timaa-o.

27-28 Amɔ a gye anɛn-ɔ se-ɔ, anɛ de ketɔ ne anɛ e kaapo eyee kemɔ se-ɔ ɔɔɔ? Daabii! Amaa anɛ a gya Wuribware a mbraa-ɔ pɛɛɛ se nɛɛnɛɛ nee-ɔ, weete anɛ de ketɔ kɔ a anɛ kaapo eyee kemɔ se. Amaa ketɔ ne Wuribware e tɔwe mbeyɔmɔ-ɔ e gye feye anɛ kɔɔre Kristoo gyi. A lee feye ɔ maa tee anɛ feye asese timaa bo lee anɛn ne anɛ gya mɔ mbraa-ɔ se-ɔ se. Amaa ɔ tee anɛ feye asese timaa bo lee anɛn ne anɛ e kɔɔre Kristoo anɛ i gyi-o si nee.

29-30 Amɔ Yudaa awuye wɔre asen i tiri mɔ aaa? Nde se awuye-o asen mon tiri mɔ aaa? Kasɛntin si fɛraa, Wuribware konkɔ e bo-rɔ, ne ɔ bo-rɔ sa asese pɛɛɛ, haree bamɔ a gye Yudaa awuye, asese ne ba

teṅṅe bamo atweetu-o, bεεε nde se awuye, asese ne bo maa teṅṅe-ɔ ooo. Okemaa mo asen tee a tiri Wuribware-ɔ se-ɔ, ɔ ye okemaa mo ne ɔ tee ɔ kɔre Kristoo o gyi-o gye sese timaa nee.

³¹ Amo Yeesuu kokɔre gyi mo ye ane ma lee gya Wuribware a mbraa-ɔ se nee eee? Daabii! Ane san ane e tɔwe feye mo mbraa-ɔ bware.

4

Abraham a kɔre Wuribware gyi-o, ɔ tee mo feye sese timaa

¹ To, mon' sa a ane deere Abraham ne ɔ gye Yudaa awuye kenana-rɔ ɔbrese-ɔ kunu si asen.

² Amo e gye kasentij feye sese e taare a ɔ kaapo mo eyee bo lee mo asen timaa si, amo feraa Abraham a deɛ nya kotɔko ne ɔ yere se na ɔ bo kaapo mo eyee-ɔ. Amaa Abraham mon nya anen Wuribware akatɔ-rɔ.

³ Mone ya deere abwaresen wɔre-ɔ-rɔ, mone i ŋu baa kyore waa mo-rɔ feye,

“Abram a kɔre Wuribware a asen-ɔ gyi-o si-o,
Wuribware a kɔre mo waa-rɔ feye ɔ gye sese timaa.”*

⁴ Mbeyɔmo, sese ya waa kusun, ne mo ya nya atanne, a mon gye feye baa ke mo nee. A gye mo kusun-o kakaka nee.

⁵ Amaa Wuribware e taare a ɔ sa abɔyewaapo keben. Amose-ɔ okemaa ne mo e mon taa mo eyee bo dɔnɔ mo asen timaa-o si, ne mo ya taa mo eyee bo dɔnɔ mo, Wuribware, kokɔre gyi-o si feraa,

---

* 4:3 Kelekaase 15.6.

Wuribware e tawē feyε aneη ne ɔ kɔre m̀ gyi-o si-o, ɔ gye sεsε timaa.

⁶ Aneη dεε ne ane ɔdɛdaapo Owure Deefid gbaa a kyore feyε ɔkɛmaa ne m̀ ya kɔre Wuribware gyi, Wuribware e tee m̀ feyε sεsε timaa na O-de-nyure, na sεsε-ɔ moη taare kaapo feyε ɔ waa kusun timaa kɛmaa b̀ nya aneη a kenyarε-ɔ. Ɔ ye,

⁷ “Ɔko ne Wuribware a yɔwē m̀ ebɔye b̀ ke m̀-ɔ akatɔ i gyi fεε.

Ɔko ne m̀ nyanpe i buη m̀ borokɔne ne ɔ waa-ɔ se-ɔ de nyure.

⁸ A waa kɔne a b̀ sa sεsε ne Wuribware maa bise m̀ ebɔye se nyanpe kɔ-ɔ.”*

⁹ Mbeyomɔ, amɔ bamo ne baa teηe bamo atweetu-o, a kaapo feyε ane Yudaa awuye-o wɔre e gye ne ba nya aneη a nyure-o? Daabii! Bamo ne b̀ moη teηe-ɔ pεε tii si. A lee feyε m̀ a kyɔ tawē feyε, b̀ lee aneη ne Abraham a kɔre Wuribware gyi-o si ne Wuribware a kɔre m̀ waa-rɔ tee m̀ feyε sεsε timaa.

¹⁰ Abraham a teη m̀ kotweetu-o kamεε, ne Wuribware ye ɔ gye sεsε timaa, bεεε m̀ a moη tε teη-ɔ nee eεε? M̀ a moη tε teη-ɔ nee. Wuribware ye ɔ gye sεsε timaa pwεε.

¹¹ Ne Wuribware a tawē gywii m̀ feyε ɔ teη m̀ kotweetu b̀ kaapo feyε ɔ kyɔ kɔre Wuribware gyi. Wuribware a waa amo-ɔ nee na Abraham nya kii bamo ne b̀ moη teηe atweetu-o gbaa bamo ɔgyeηkpeεpo. Haree bamo a moη teηe bamo

---

* **4:8** Kilin 32.2.

atweetu-o gbaa ooo, ba kɔɔrɛ Wuribware ba gyi, amose-ɔ ne Wuribware e tee bamo e asese timaa.

12 Anɛn dɛɛ ne ɔ gye boko ne baa tenɛ bamo atweetu-o ɔgyɛnkɛɛpɔ. Bamo ne ba kote anɛn ne Abraham a gya Wuribware se, ne ɔɔ kɔɔrɛ gyi pweɛ ne ɔɔ dɛɛ ten mɔ kotweetu-o gbaa e taare a bo tee Abraham feye bamo ɔgyɛnkɛɛpɔ.

13 N gye Wuribware a mbraa-ɔ ne Abraham a gya se-ɔ se ne Wuribware a tawe bo beya feye ɔ taa kaye pɛɛɛ a ɔ bo sa mɔ aa mɔ ananagyi. Amaa aa lee anɛn ne ɔɔ kɔɔrɛ Wuribware gyi-o si. Mfaanɛ se ne Wuribware a tawe feye ɔ gye sese timaa.

14 Amo e gye kasɛntɪn feye bamo ne bo gya mɔ mbraa-ɔ se-ɔ ne Wuribware e taa kaye a ɔ sa, amo fɛraa ane kɔkɔɔrɛ Wuribware gyi-o moɲ de sɛye bo sa anɛ. Ne a bee a kaapo feye Wuribware a kyurowi ketɔ ne ɔ ye ɔ sa Abraham-ɔ.

15 Bo lee feye ketɔ konko ne Wuribware a mbraa-ɔ a tawe bo beya-ɔ e gye feye Wuribware i gyiiri ebɔye awaapo kesebɔ. Amaa mbraa e moɲ bo-rɔ, a kaapo feye ɔko mɔ moɲ gye mbraa okyepɔ.

16 Ketɔ ne mo e tawe-ɔ e gye feye Wuribware a tawe bo beya feye ɔ tee asese feye asese timaa feye anɛn ne ɔko i ɲu ɔko ewɛɛ ke mɔ kotɔko-ɔ. Amaa a tiri feye asese kɔɔrɛ Wuribware gyi pweɛ na ɔ dɛɛ tee bamo feye asese timaa. Asese mo asɛn ne mo e tawe-ɔ nee? Bamo ne ba kase Abraham-rɔ-ɔ ne n de. Yudaa awuye ne bo de mbraa ne Wuribware a sa bamo-ɔ na bamo ne ba kɔɔrɛ Wuribware ba gyi feye anɛn ne Abraham a kɔɔrɛ gyi-o ne n de. A lee feye Abraham e gye bamo pɛɛɛ ɔgyɛnkɛɛpɔ. Kasɛntɪn, a du nee feye mɔ a gye bamo pɛɛɛ bamo se-ɔ.

17 Feyε aneη ne baa kyorεε waa abwaresen wore-ɔ-rɔ-ɔ,

“Wuribware yε,
Mō e sa na fō kii esweere bweetɔ se awuye bamō se.”*

Wuribware ase feraa, Abraham e gye ane se, a lee feyε ɔ kɔre Wuribware gyi, Wuribware ne ɔ sa bamō ne ba wu-o ηkpa-ɔ, ne ɔ tɔwe atɔ ne a kaa a waa-ɔ feyε amō a kyɔ waa-ɔ.

18 Haree temaa feyε ɔ kowe kayaagyi a lowe-ɔ gbaa ooo, Abraham mon yowe eyee-rɔ feyε ɔ maa kowe gyi. Ne bō lee aneη se-ɔ, ne oo kii esweere bweetɔ se awuye bamō se, feyε aneη dεε ne Wuribware a kyɔ tɔwe bō beya feyε,

“Deere soso na fō kare akyee-e-kpa-agyi-o.
Aneη ne fō ananagyi e waa kokyɔ-ɔ nee.”*

19 Abraham a ηu feyε oo gyi waa nsu kelafa, ne ɔ bere bweetɔ. Ne ɔ bee ηu saη amō feyε mō ka Sara mɔ a waa kekyeebresε na ɔ mon tεε kowe. Amaa amō peεε gbaa ooo ɔ mon yowe mō kɔkɔregyi-o-ro.

20 Ɔ yere keyaa konkɔ kɔre gyi feyε Wuribware e waa ketɔ ne ɔ tɔwe bō beya feyε ɔ waa a ɔ sa mō-ɔ. Saη amō gbaa ne mō kɔkɔregyi-o a tii si-o nee. Mō kɔkɔregyi-o a waa leη-ɔ se-ɔ, ne ɔ mēraa se kyoro Wuribware na mō kedabe-ɔ.

* 4:17 Keleekaase 17.5.   * 4:18 Keleekaase 15.5.

21 Ɔ kɔrɛ gyi lowɛ pɛɛɛ feyɛ Wuribware de elɛn ne ɔ taare a ɔ waa ketɔ ne ɔ tɔwe bɔ beya feyɛ ɔ waa-ɔ.

22 Mfaanɛɛ se ne baa kyɔrɛɛ waa abwaresɛn wɔrɛ-ɔ-rɔ feyɛ, “Wuribware a kɔrɛ mɔ waa-rɔ feyɛ ɔ gye sɛsɛ timaa.”

23-24 To, mbeyɔmɔ, n gye Abraham wɔrɛ ne baa kyɔrɛɛ asɛn amɔ bɔ sa. Amaa baa kyɔrɛɛ bɔ beya sa anɛ gbaa anɛ neɛ. A lee feyɛ anɛ gbaa anɛ ya kɔrɛ Wuribware na anɛn ne oo kyinɛni anɛ nyanɛpɛ Yeesuu Kristoo lee lowi-ro-o gyi, ɔ tɔwe feyɛ anɛ gbaa anɛ gye asɛsɛ timaa.

25 Wuribware a sa kpa feyɛ bɔ mɔɔ mɔ na ɔ kpɛɛ anɛ ebɔye bɔ tweɛ. Ne oo kyinɛni mɔ lee lowi-ro na ɔ nya tee anɛ feyɛ asɛsɛ timaa.

5

Wuribware a tee anɛ feyɛ asɛsɛ timaa-o si-o, kayeeyuri bɔ anɛ aa mɔ kebɔntɔ-rɔ

1 Anɛn ne anɛ e kɔrɛ anɛ nyanɛpɛ Kristoo anɛ i gyi-o si ne Wuribware a tee anɛ feyɛ asɛsɛ timaa. Amosɛ se-ɔ ne anɛ nyanɛpɛ a baa kayeeyuri anɛ aa Wuribware kebɔntɔ-rɔ.

2 Anɛn ne anɛ a kɔrɛ Yeesuu Kristoo gyi-o si, ne anɛ a bɔ ɲu ɲyure mɔ ne ɔ sa anɛ-ɔ. Ne mbeyɔmɔ anɛ akatɔ a gyi anɛ e deere akatɔ-rɔ anɛ gywii san ne anɛ e nya kedabe na wuraa mɔ ase-ɔ.

3 Anɛ a ɲu asɛn mbeyɔmɔ bɔ lee anɛn ne anɛ a kɔrɛ Kristoo gyi-o gbaa ooo, mon' sa a anɛ akatɔ gyi. A lee feyɛ anɛ nyi feyɛ awɔrefɔɔ ne anɛ i gyi-o e gye ne a sa ne anɛ e nya kanyite.

⁴ Ne ane i de kanyite, amɔ a kaapo nee feye ane de daa timaa. Ne ane i de daa timaa, amɔ ane e nya temaa feye ane e nya kedabe mɔ ase.

⁵ Ane i de temaa feraa, ipeere maa gyi ane feye ane a kɔɔre mɔ gyi. A lee feye Wuribware a kufwiinje timaa ne ɔ sa ane-ɔ a sa ne ane a ŋu kekpa demanɛ ne ɔ kpa ane-ɔ.

⁶ To, monɛ a ŋu aaa? Wuribware a kpa ane hareɛ san ne ane monɛ taare yɔwe ebɔye kowaa-ɔ. Amaa mɔ a fa feye san a fo-ɔ, ne oo sun Kristoo feye ɔ bo wu sa abɔyewaapo.

⁷ Oko kuwu sa sese timaa bo leɛ feɛ. Amaa nsanɛ ɔko feraa e taare a o wu sa aneɛ a sese-ɔ.

⁸ Amaa Wuribware a kaapo aneɛ ne ɔ kpa ane asenɛ bweetɔ-ɔ, a lee feye ɔ sa ne Yeesuu a bo wu sa ane san ne ane gye abɔyewaapo-ɔ.

⁹ Yeesuu a wu, ne mɔ mbogya a wee sweere-ɔ se-ɔ, ne Wuribware a tee ane feye asese timaa. Yeesuu a waa amɔ-ɔ se-ɔ, amɔ kukunɛ feraa ne ɔ maa taare a o kun ane na Wuribware duɛ maa fwii ane se aaa?

¹⁰ San-ɔ ane aa Wuribware keɔntɔ-rɔ a teɛ-nɔ. Amaa Wuribware fɔnɔn a sa ne mɔ gyi Kristoo lowi ne oo wu-o a lɔnɔ ane aa Wuribware keɔntɔ-rɔ. Mbeyɔmɔ ane aa Wuribware a bee waa kanɔ-ɔ se-ɔ, Kristoo kakyena ne o te-o e sa ne Wuribware e morɔwe ane ɔ lowe.

¹¹ Ketɔ ne ke bee ki tii si-o e gye feye ane nyanɛ Yeesuu Kristoo a sa ne ane akatɔ a gyi Wuribware ase, bo lee aneɛ ne ɔ lɔnɔ ane aa Wuribware keɔntɔ-rɔ-ɔ se.

Anɛɛ ne Adam kweɛ, ne Yeesuu Kristoo mɔ

kwee-ɔ

¹²To, sɛsɛ kɔŋkɔ nɛ ba tɛɛ mɔ̄ ε Adam-ɔ sɛ nɛ bɔyɛ a yɛrɛ bɔ̄ ba kayɛ-rɔ. Anɛŋ sɛ-ɔ lowi mɔ̄ a bɛɛ ba. Bɔ̄ lɛɛ anɛŋ nɛ Adam a waa bɔyɛ-ɔ sɛ, sɛsɛ dimaadi ɛ waa bɔyɛ. Nɛ bɔ̄ lɛɛ amɔ̄ sɛ-ɔ, ɔkɛmaa i wu.

¹³Asɛsɛ ɛ waa ɛbɔyɛ kayɛ mɔ̄-rɔ pwɛɛ nɛ Wuribware a dɛɛ sa Yudaa awuye mɔ̄ mbraa-ɔ. Amaa pwɛɛ nɛ baa dɛɛ nya mbraa amɔ̄-ɔ, ɔkɔ maa taarɛ a ɔ tɔwɛ san amɔ̄ feyɛ ɔkɔ fɛraa gye mbraa okyepɔ.

¹⁴Amɔ̄-ɔ pɛɛɛ gbaa, lowi de asɛsɛ sɛ keyaalɛŋ lɛɛ Adam mbɛɛ sɛ bɔ̄ fɔ̄ san nɛ Mosis a nya Wuribware a mbraa-ɔ sa Yudaa awuye-o. Adam a fɔ̄ mbraa kɔŋkɔ nɛ Wuribware a sa mɔ̄-ɔ. Asɛsɛ nɛ baa ba kamɛɛ-rɔ-ɔ mɔŋ nya mbraa kɔ̄ lɛɛ Wuribware fɔŋfɔŋ asɛ. Amɔ̄-ɔ pɛɛɛ gbaa baa waa bɔyɛ, nɛ anɛŋ sɛ-ɔ lowi de bamɔ̄ sɛ keyaalɛŋ. Ekpa kɔ sɛ-ɔ Adam kwee, nɛ ekpa kɔ sɛ mɔ̄-ɔ, o du nɛ feyɛ mɔ̄ nɛ ɔ ba-ɔ. Mɔ̄ nɛ ɔ ba-ɔ mɔ̄ ɛ gye Kristoo.

¹⁵Mbeyɔmɔ̄, Wuribware ketɛɛ anɛ feyɛ asɛsɛ timaa-o ɛ waa atɔ dabe a kyɔ ketɔ nɛ Adam a bɔyɛ-ɔ a sa nɛ kaa ba-ɔ. Anɛŋ nɛ sɛsɛ kɔŋkɔ a waa bɔyɛ-ɔ sɛ-ɔ, asɛsɛ bweɛtɔ a wu. Amaa anɛŋ nɛ sɛsɛ kɔŋkɔ, Yeesuu Kristoo, a wu-o si-o, asɛsɛ bweɛtɔ a nya nyure. Wuribware a nyu asɛsɛ bweɛtɔ ɛwɛɛ, nɛ ɔ tɛɛ bamɔ̄ feyɛ asɛsɛ timaa.

¹⁶Mɔŋ' bɛɛ nyu feyɛ ketɔ nɛ Adam a waa-ɔ na ketɔ nɛ Kristoo a waa-ɔ kwee. Sɛsɛ kɔŋkɔ a waa bɔyɛ luwi kɔŋkɔ, nɛ Wuribware a bu mɔ̄ kepɔ. Amaa mbeyɔmɔ̄ fɛraa, hareɛ asɛsɛ bweɛtɔ a waa bɔyɛ bweɛtɔ gbaa ooo, Wuribware a sa bamɔ̄ kɛbɛŋ.

¹⁷Bɔ̄ lɛɛ Adam a bɔyɛ kɔŋkɔ mɔ̄ sɛ bɛɛ, lowi a nya sɛsɛ sɛ keyaalɛŋ. Amaa bɔ̄ lɛɛ lowi nɛ sɛsɛ kɔŋkɔ amɔ̄ Kristoo a wu-o si, bamɔ̄ nɛ Wuribware

a ɲu bamo ewee bweeto, ne o ye bo gye asese timaa-o, peee i gyi kuwure kebanse bamo kakyena popwee-o-ro.

¹⁸ Katin-o e gye feye, bo lee sese konko boye konko ne o waa-o se-o, Wuribware a bu asese peee kepo. Amaa bo lee Yeesuu Kristoo feraa keto timaa konko dabe ne o waa-o se-o, mo kuwu sa ane-o ne mo e kaapo, okemaa a nya kpa feye Wuribware sa mo nkpa na kukyure ne a mon de kee-o na o tee mo feye sese timaa.

¹⁹ Sese konko ke-mon-bu Wuribware a sa ne asese bweeto a kii aboyewaapo-o, amaa sese konko mo kibu Wuribware a sa asese bweeto a kii asese timaa Wuribware ase.

²⁰ Keto se ne Wuribware a sa mo asese mo mbraa-o e gye feye o kpa nee feye bo nya ɲu anen ne bamo eboye ky-o. Amaa bamo ne baa ɲu anen ne bamo eboye ky-o bweeto, ne baa nu bamo eyee-o, Wuribware i ɲu bamo ewee bweeto.

²¹ To, kee feraa ane a ɲu feye eboye a nya keyaalen asese se-o se ne ba wu. Amaa bo lee anen ne Wuribware a ɲu asese ewee-o se mo-o, o tee bamo feye asese timaa. Ne o bo ane nyanpe Yeesuu Kristoo si o sa ane nkpa na kukyure ne a mon de kee-o.

6

Boye mon lee o de ane se keyaalen

¹ To, amo ɲ ye ane bee kya se waa boye nee, na Wuribware dee ɲu ane ewee anen bo yo aaa?

² Daabii! A mon gye anen! Boye a tee o mon lee o de ane se keyaalen-o, aa waa nee feye boye a wu-o,

ne ηkee emene se ne ane e taare a ane bee kya se
dee waa ebaye ane kakyena-ro?

³ Mone mon nyi feye bamo ya bo ane asuu, ne
ane ya tii Kristoo a kokowebere-o se, amo ane aa mo
a kii asese konko nee eee?

⁴ Bamo ya bo ane asuu, a du nee feye ane a wu,
ne baa pure ane-o, feye anen ne Kristoo a wu, ne
baa pure mo-o. Ne a bee a du nee feye ane a kyiŋŋi
lee lowi-ro, ne ane te kakyena popwere-o, feye anen
ne ane se Wuribware a ba mo keyaalen na kedabe
bo kyiŋŋi Kristoo lee lowi-ro-o.

⁵ Ane aa mo a tee kii asese konko mo lowi-ro-o
si-o, ane aa mo i kii asese konko mo kuwu kyiŋŋi
lee lowi-ro-o-ro.

⁶ Ane bee ane nyi feye a du nee feye bamo a da
ane bo mera Kristoo a kiyii kpare-abere-ro se-o na
bo nya kpee ane kunu si ebaye bo twee, na ane nya
lee ane eyee lee ebaye-ro.

⁷ Baye du nee feye anen ne nyanpe de mo kenya
keyaalen-o. Amaa lowi i lee kenya-o, mo nyanpe
mon lee o de mo se keyaalen.

⁸ Amo a tee a du feye ane a wu lowi konko ne
Kristoo a wu-o si-o, ane e kore ane i gyi feye ane
aa mo dee e gye ne ane e kyena.

⁹ Ane nyi feye Wuribware a tee kyiŋŋi Kristoo lee
lowi-ro-o si-o, Kristoo maa lee wu. Lowi mon lee o
de mo se keyaalen.

¹⁰ Amose-o, Kristoo a wu-o si-o, o ko baye gyi si
lowe. Amaa mbeyamo mo a kyiŋŋi lee lowi-ro-o,
o nya mo eyee na o sun sa Wuribware soso.

¹¹ Anen dee ne mone gbaa mon' nu feye mone
a ko gyi baye se lowe, ne oo kii ketu wuse. Ne
mbeyamo feraa mone bo Kristoo Yeesuu si mone

i sun mone e sa Wuribware. Amaa Wuribware se kegya feraa, mon' fa kemo feye ke gye keto ne ke mon wu, ne ke gye keto timaa-o, bo lee feye mone gye Kristoo kokowebεε-ro asεε nee.

¹² Mone ma sa a ebaye kore mone anu, na a sa a mon' gya ato baye ne mone e kpa-o se.

¹³ Mone ma ba mone nyowore ton kema ba bo waa ebaye. Mone a tee mone du feye asεε ne Wuribware a kyinji lee lowi-ro ba nkpa-ro-o se-o, mon' taa mone eyee sa Wuribware, na mon' ba mone eyee bo sun asun timaa sa mo.

¹⁴ Baye mon lee o gye mone nyanpe, mbraa-o mo mon de mone elen. Amo Wuribware a nyure-o e gye ne n de mone se keyaalen.

Mbeyom a ne gye Wuribware anya nee

¹⁵ To, amo mone e fa feye ny ye ane de kpa feye ane waa ebaye, bo lee anen ne Wuribware a mbraa-o mon de ane se keyaalen, ne Wuribware a nyure-o e gye ne n de ane se keyaalen-o ooo? Daabii daa!

¹⁶ Mo e kore a n gyi feye mone nyi feye sese ya fe mo eyee sa oko, amo oko amo a kii sese-o mo nyanpe, ne a tiri feye o gya mo nyanpe-o kan se. Mone ya gya baye se, Wuribware e gya mone a o lee mo ase nsu peεε. Amaa mone ya gya Wuribware kan se feraa, o sa a mon' kii asεε timaa.

¹⁷ Amaa mon' sa a ane sa Wuribware anse feye, haree san ko mone a deε mone du feye baye anya a gye mone-o, ne mone a sun sa baye feye mone nyanpe-o gbaa ooo, mbeyom feraa mone a nu abwaresen-o lee boko ase, ne mone a lee mone mme-ro gya amo se.

18 Amose se-ɔ, mone a kɔɔre mone eyee lee ebaye ase. Ne nkee feraa mone e waa itimaa, ba emo bo kii mone nyanpe popwεε.

19 Ane kake kemaa kakyena-rɔ ne mo e deere n de mo e tawe amo-ɔ, bo lee feye, mo ya tawe amo abresε-rɔ, mone maa taare a mon' nu kaase. San-ɔ mone a ba mone eyee bo waa ato ne aa sa ne mone nkponɔ-rɔ a waa iyisi-o, ne mone borokɔne a waa kokyɔ. Amaa nkee feraa mon' dee waa itimaa na mone nkponɔ-rɔ nya fwiiri waa parepare.

20 San ne baye gye mone nyanpe-ɔ, mone mon gya ekpa timaa si.

21 Nteto tonɔ ne mone a nya lee anen a ato amo, ne nkee feraa amo kowaa de mone ipeere-o nee? Weete anen a ato mo e sa a Wuribware gya mone lee mo ase nsu pεεε, na mon' yo lowi-ro.

22 Amaa mbeyɔmɔ mone a tεε kɔɔre mone eyee lee baye ase, ne mone a kii Wuribware anya-ɔ feraa, keto ne mone e nya-ɔ e gye feye Wuribware e sa a mone nkponɔ-rɔ fwiiri na mon' nya nkpa na kukyure ne a mon de keε-ɔ.

23 Amose se-ɔ mone ya waa baye, mone kakɔka e gye feye Wuribware e gya mone a ɔ lee mo ase nsu pεεε. Amaa Wuribware bo ane nyanpe Kristoo Yeesuu si nee o ke ane nkpa na kukyure ne a mon de keε-ɔ.

7

Mbraa maa taare a η ηure sεsε ne oo wu-o

1 Mo kosobεε-ana, ne mone nyi mbraa-ɔ, mone i nyinji si feye sεsε e san o te nkpa-rɔ wore ne mbraa-ɔ de mo se keyaalen aa?

² Mōn' sa a anē taā ɔkyeē waarēpō bō kaapō asen̄ mō-rō. Mbraa-ɔ̄ yē ɔkyeē mō̄ kurī ē tē ɔ̄ bō-rō fēraa, mō̄ kurī kesarēē dōn̄ mō̄ sē. Amaā ɔkyeē mō̄ kurī yā wū fēraa, awaarēyē mbraā mōn̄ lēē n̄ dōn̄ mō̄ sē.

³ Amaā mō̄ kurī ē san̄ ō te, nē mō̄ yā kinē mō̄ yā waarēē ɔnyarē ban̄ban̄, amō̄ fēraā ɔ̄ waā kanyarēkpā nēē. Amaā mō̄ kurī yā wū fēraa, ō dē kpā fēyē ɔ̄ yā waarēē ɔnyarē ban̄ban̄, ɔ̄ mōn̄ waā kanyarēkpā.

⁴ Amosē-ɔ̄, mō̄ kōsobēē-ana, fēyē anēn̄ nē ɔnyarē nē oō wū-ō mōn̄ lēē ō dē mō̄ kā sē keyaalen̄-ɔ̄, anēn̄ dēē nē mbraa-ɔ̄ mōn̄ lēē n̄ dē mōnē sē keyaalen̄. Amosē-ɔ̄ nē mbeyōmō̄ mōnē dē kurī popwēē, ɔ̄kō nē Wuribwarē ā kyin̄jī mō̄ lēē lowi-ro-o. Mōnē bō̄ Kristoō keyaalen̄-ɔ̄ kaasē-ɔ̄ nēē nā mōn' dēē waā atō̄ timaā bō̄ sā Wuribwarē.

⁵ San̄-ɔ̄ ebōyē kēmaā nē anē fōn̄fōn̄ ē kpa-ɔ̄ nē anē ā waa. Mbraa-ɔ̄ yā tōwē fēyē kēmō-ɔ̄ nā kēmō-ɔ̄ mōn̄ bwarē, amō̄ kēmō̄ dēē kēmō̄ nē anē nkpon̄ mō̄ ē kpā kōwaa. Amosē-ɔ̄ anē dēē anē ē waā ebōyē bweētō̄, nē ē yā sā nē anē ē yō̄ lowī nē ɔ̄ mōn̄ dē kēē-ɔ̄-rō.

⁶ Mbeyōmō̄ anē ā nyā anē eyeē lēē mbraā amō̄ sē. M̄ mōn̄ lēē n̄ dē anē-rō, ā lēē fēyē anē kebōrōgyī dēdaa-ɔ̄ ā gyē kēē. Anē mōn̄ lēē anē gyā dēdaā ā mbraā nē baā kyōrēē waā wōrē-ɔ̄-rō-ɔ̄ sē. Mbeyōmō̄ anē tē kakyēnā popwēē-rō̄ anē gyā Wuribwarē ā kufwiin̄jē timaā ā ekpa-ɔ̄ sē.

Anē nyi mbraa-ɔ̄, nkēē nē anē ī n̄ū fēyē anē ē waā ebōyē bweētō̄

7 Amo mo a towe aneη-ɔ, η ye Wuribware a mbraa-ɔ fɔηfɔη moη bo dan nee eee? Daabii daa! Amaa keto ne mo e towe-ɔ e gye feye mbraa-ɔ e gye ne η ya kaapo mo keto ne ebɔye gye-ɔ. Mbraa-ɔ dɛɛ m moη towe feye, “Fo ma sa a fo akato pee fo beeko ato se,”* nee weete moη ηu feye aneη a toyorowe-ɔ gye bɔye.

8 Amaa mo a ηu feye nyasepee gye bɔye-ɔ se-ɔ, bɔye ne ɔ bo mo kakpono-rɔ-ɔ a sa ne mo toyorowe a tii si. Amaa aneη a mbraa-ɔ dɛɛ m moη bo-rɔ nee weete bɔye du nee feye ato ne aa wu, ne a moη lee a de keyaalɛη-ɔ.

9-10 Saη ne moη nyi mbraa-ɔ, η nyi feye mo kakyena-rɔ bware nee. Amaa mo a bo gyii mbraa-ɔ, ne mo a pini feye mo a dɛɛ waa ebɔye mo kakpono-rɔ, ne ma taare a η kii sese timaa. A dɛɛ a du nee feye mbraa-ɔ e gye ne η ya baa mo lowi-o. Mbraa-ɔ bo-rɔ a η kaapo asese aneη ne ba kyena nsu peee-ɔ nee. Amaa m fɛraa, mo a ηu feye mbraa-ɔ a kaapo mo nee feye a bware feye Wuribware lee mo lee mo ase nsu peee.

11 Aa waa nee feye nyorowe bɔye-ɔ a ba Wuribware a mbraa-ɔ bo penna mo mo mo-ɔ.

12 Mbeyomɔ mbraa-ɔ toη kemaa gye kasɛtiη ne m bware kpa kemaa se.

13 Amaa keto a waa nee feye ato timaa amo a sa mo lowi-o. Amaa kasɛtiη fɛraa, a moη du aneη. Mo nyorowe bɔye ne m bo mo kakpono-rɔ-ɔ ya sa mo lowi-o. Keto ne mo e kaapo-ɔ e gye feye mbraa-ɔ a kaapo mo feye kasɛtiη si bɔye moη bo dan peee-ɔ, ne mo fɔηfɔη moη bware. Amose se-ɔ,

* 7:7 Kelee Igyipiti 20.17; Mbraa kebeesa 5.21.

ne mo temaa ne n de feye mo kakyena-ro i gyi Wuribware akato-o a lowe.

14 Mbeyom ane nyi feye Wuribware a kufwiinje-o ya sa Wuribware a mbraa-o. Amaa m feraa, mo a gye sese dimaadi-o si-o, ne boye a waa mo mo kenya.

15 Mo fɔɲfɔɲ maa nu ketɔ ne ki de mo-o kaase. Mo e kpa feye η waa ketɔ ne ki bware-o, mo-o maa taare a η waa. Nkee ketɔ ne mo i kisi-o gbaa ne mo e waa.

16 Mo a waa ketɔ ne mo i kisi-o si-o, a kaapo nee feye mo a sure si feye Wuribware a mbraa-o bware.

17 N gye mo kepre se ne mo e waa boye. Amaa boye ne o bo mo kakpono-ro-o e gye ne o sa ne mo e waa boye.

18 N nyi feye ketɔ timaa ko mon bo mo kakpono-ro, a lee feye sese dimaadi e gye mo. Haree mo kakpono-ro mo e kpa feye η waa itimaa gbaa ooo, ma taare a η waa.

19 Ma taare a η waa ketɔ timaa ne mo e kpa kowaa-o. Amaa boye ne ma kpa-o feraa ne mo e waa.

20 Amo a tee a gye feye mo e waa ketɔ ne weete mon lee mo e kpa feye η waa-o, amo feraa amo-o a kaapo nee feye n gye mo e gye ne n lee mo e waa amo. Amaa boye ne o bo mo kakpono-ro-o e gye ne o sa ne mo e waa boye.

21 To, ketɔ ne mo a ηu-o e gye feye san kemaa ne mo e kpa a η waa itimaa-o, amo eboye i lwii mo kamεε.

22 A bo mo kakpono-ro kɔne feye n nu Wuribware a mbraa-o.

23 Amaa mō a beē ηu feyε mbraa kō beē η waa kusun̄ mō mfεere-rō nē n kye mbraa nē mō kakponō-rō η nyi feyε m bware-o. Mō nyorōwē bōye-ō ē kō n gyi mō nyorōwē timaa-o si. Nē η ya tii mō waa-rō.

24-25 Amose-ō mō a fa mfεerē ηu feyε n gya Wuribwarē a mbraa-ō sē, amaa mō nyorōwē bōye-ō ē sa nē n gya ekpa bōye sē. O, sēsē bōye feyε mō a du m-ō! Mō nyorōwē bōye ē sa nē mō aa Wuribwarē kebon̄to-rō ē ten-nō nsu pεεε. Nsē ē gye nē ɔ morōwē mō-ō nee? Mō ē sa Wuribwarē an̄sē feyε mō a bō anē nyan̄pē Yeessu Kristoo si nē ɔ taarē ɔ morōwē mō.

8

Mōn' sa a Wuribwarē a kufwiin̄e timaa-o nya keyaalen̄ monē ηkponō-rō

¹ Kasent̄in̄, Wuribwarē maa porō bamō nē bō bō Kristoo Yeessu a kōkōwēbεε-ō-rō-ō.

² Ketō sē nē ɔ maa waa anēn̄-ō ē gye feyε mbraa amō nē η ya leē Wuribwarē a kufwiin̄e timaa-o ase-ō ē sa nē anē ē nya ηkpa popwεε Kristoo a kōkōwēbεε-ō-rō. Nē η ya sa nē mō ē kōorē mō eyeē mō ē leē mbraa nē n sa nē mō ē waa ebōye nē, bō leē anēn̄ sē-ō, Wuribwarē gya mō leē mō asē a ɔ yaa mō bō waa lowi-ro nsu pεεε.

³ Bō leē anē nyorōwē bōye sē-ō, Wuribwarē a mbraa-ō maa taarē a n sa nē anē i kii asεεε timaa. Amaa Wuribwarē fεraa ē taarē. Oo sun̄ mō fōn̄fōn̄ mō gyi-o, nē ɔ bō kyena feyε anē sēsē dimaadi-o dεε. Hareē Kristoo a mōn̄ waa bōye-ō gbaa ooo, ɔ taa mō eyeē bō lōn̄n̄o Wuribwarē bō leē anē ebōye

se, na Wuribware nya bu dimaadi m̀ò aa m̀ò e_b̀oye p̀eee kepa.

⁴ Wuribware a waa aneḡ nee, na ane ne ane gya Wuribware a kufwiine a e_kpa-ḡ se-ḡ, ne ane moḡ lee ane gya nyorowe b̀oye se-ḡ, nya gya atḡ p̀eee ne m̀ò mbraa-ḡ ye a bware-o si.

⁵ Bamḡ ne bḡ gya bamḡ nyorowe b̀oye se-ḡ, de bamḡ m̀fere bḡ dḡḡḡ bamḡ ayorowetḡ b̀oye amḡ se nee. Amaa bamḡ ne bḡ gya Wuribware a kufwiine a e_kpa-ḡ se-ḡ feraa m̀fere dḡḡ atḡ ne Wuribware a kufwiine-o e kpa feye bḡ waa-ḡ se nee.

⁶ Okḡ ne o de m̀ò m̀fere bḡ dḡḡḡ m̀ò ayorowetḡ b̀oye se-ḡ, Wuribware e gya m̀ò lee m̀ò ase yaa m̀ò bḡ waa lowi-ro nsu p̀eee. Amaa okḡ ne o de m̀ò m̀fere bḡ dḡḡḡ Wuribware a kufwiine-o na m̀ò e_kpa-ḡ se-ḡ e nya ḡkpa na kayeyuri.

⁷ Okḡ ne ɔ taa m̀ò m̀fere bḡ dḡḡḡ ayorowetḡ b̀oye se-ḡ yere bḡ kye Wuribware nee. Seḡ-ḡ maa bu Wuribware a mbraa-ḡ. Kasentiḡ, ɔ maa taare.

⁸ Bamḡ ne ba sa ne bamḡ nyorowe b̀oye de bamḡ se keyaalen-ḡ maa taare a bḡ waa Wuribware kepre.

⁹ Amḡ-ḡ Wuribware a kufwiine-o e bḡ seḡ kakpon-ḡ, seḡ-ḡ moḡ gya m̀ò fḡfḡ nyorowe b̀oye se. Okḡ gya Wuribware a kufwiine a e_kpa-ḡ se nee. Amaa Kristoo a kufwiine-o e moḡ bḡ seḡ kakpon-ḡ, seḡ-ḡ moḡ gye Wuribware seḡ nee.

¹⁰ Kristoo e bḡ mone ḡkpon-ḡ feraa, haree, bḡ lee mone e_b̀oye se, amḡ i bware feye Wuribware gya mone lee m̀ò ase yaa mone bḡ waa lowi-ro nsu p̀eee gbaa ooo, mone a kyḡ nya ḡkpa na kukyure ne

a mōṅ de kεε-ᵛ, a lee feyε Wuribware a tee mōne feyε asεε timaa.

¹¹ Ketᵛ ne kᵛ kyᵛ-ᵛ e gye feyε amᵛ a gye feyε Wuribware ya kyiṅṅi Kristoo lee lowi-ro, ne Wuribware a kufwiṅe-o te mōne ṅkponᵛ-rᵛ-ᵛ se-ᵛ, a kaapo nee feyε Wuribware a kufwiṅe amᵛ dεε i kyiṅṅi mōne ṅyᵛwᵛre a ᵛ lee lowi-ro.

¹² Anεṅ se-ᵛ, mᵛ kosᵛbεε-ana, a tiri feyε anε waa kotᵛko. Amaa n gye kemᵛ e gye feyε anε gya anε ṅyᵛᵛwe bᵛye se.

¹³ M beε mᵛ e tᵛwe-rᵛ feyε, mōne ya kyena gya mōne ṅyᵛᵛwe bᵛye ne mōne e kpa-ᵛ se, Wuribware e gya mōne a ᵛ lee mᵛ ase yaa mōne bᵛ waa lowi-ro nsu pεεε. Amaa mōne ya sa ne Wuribware a kufwiṅe-o a mᵛᵛ ṅyᵛᵛwe bᵛye ne mōne de-o, amᵛ fεraa mōne e nya ṅkpa na kukyure ne a mōṅ de kεε-ᵛ.

¹⁴ Bamᵛ ne Wuribware a kufwiṅe-o e gye bamᵛ ṅkpeε-ᵛ pεεε gye Wuribware mᵛ gyi-ana nee.

¹⁵ Mbeyᵛmᵛ, hareε Wuribware a kufwiṅe-o a bᵛ mōne-ᵛ gbaa ᵛᵛᵛ, ᵛ maa sa ne mōne sere mᵛ, feyε anεṅ ne kenya sere kemᵛ nyanṅe-ᵛ. Amaa Wuribware a kufwiṅe-o a sa ne mōne a kii Wuribware mᵛ gyi-ana. Amᵛse-ᵛ aa lee mᵛ se ne anε e tee Wuribware feyε “Anε se.”

¹⁶ Wuribware a kufwiṅe-o na anε ṅkponᵛ a waa kanᵛ nee sure si feyε anε gye Wuribware mᵛ gyi-ana.

¹⁷ Anε a tεε anε gye mᵛ gyi-ana-ᵛ se-ᵛ, anε kanᵛ tii kapᵛtεε ne ᵛᵛ lee bᵛ yera kerᵛ si sosᵛ-ᵛ se, kapᵛtεε amᵛ dεε ne Kristoo i gyi kamᵛ kᵛne-ᵛ. Amaa pwεε na anε kanᵛ dεε tii si-o, a tiri feyε anε kanᵛ gbaa tii Kristoo a awᵛrefᵛᵛ ne ᵛᵛ gyi amᵛ-ᵛ

se. Na ane nya nya m̀ kedabe na wuraa ne a bo soso-ɔ ako.

Aneɲ ne Wuribware a kufwiɲe-o e kya ane-rɔ-ɔ

¹⁸ Aworefoɔ m̀ ne ane i gyi bo lee aneɲ ne ane gya Kristoo a ekpa-ɔ se mbeyɔmɔ-ɔ feraa, fo ya deere kedabe na wuraa ne Wuribware e ba a ɔ bo sa ane-ɔ, aworefoɔ amo gye kafwee nee.

¹⁹ Ketɔ kema ne Wuribware a twee-ɔ e kokase ke e kpa a ku ɲu bamo ne Wuribware i lee feye bo gye m̀ gyi-ana-ɔ nee.

²⁰ Lee haree san-ɔ, ketɔ kema ne Wuribware a twee-ɔ ɲkra e gye feye ke kyena san kafwee na ke nyera. A moɲ gye feye ketɔ kema ya da kemo eyee se feye ke e waa aneɲ. Amaa aa lee Wuribware ase nee. Tema m̀ bo-rɔ san kema.

²¹ A lee feye san ko e ba na Wuribware sa a sweere na soso na ketɔ kema ne ɔɔ twee-ɔ ma lee nyera. Amaa ɔ sa a ketɔ kema kyurowi waa kepopwee, na ke taare kyena nya kemo eyee nsu peee, feye aneɲ ne Wuribware m̀ gyi-ana-ɔ e nya kedabe na kuyure nsu peee-ɔ.

²² Mbeyɔmɔ ane a ɲu feye ketɔ kema ne Wuribware a twee-ɔ eyee moɲ twee kemo, ne ki i kenɲi feye ɔkyee a kee ɔ kpa a ɔ kowe-ɔ.

²³ N gye atɔ amo wore e gye ne a kenɲi. Amaa ane ne ane a nya Wuribware a kufwiɲe-o, ne a kaapo feye Wuribware e sa ane ketɔ dabe ko kamεε-rɔ-ɔ, ane gbaa ane i gyi aworefoɔ ane gywii san ne Wuribware e ba na ɔ bo kɔre ane lee kaye m̀-ɔ taa ane yaa m̀ ase, na ane kii m̀ gyi-ana kasɛɲtiɲ-o nee.

24 Amaa ane san ane gywii kake ne Wuribware e morowe ane a o lowe-o. Tema ma ne ane de bweeto. Keto ne fo a nya-o fo mon de tema fo lee fo gywii kemo. Emene se ne fo bee fo de tema fo gywii keto ne fo a ky o nya-o?

25 Amaa amo a gye feye ane san ane gywii kake amo-o se-o, Wuribware e den o kaapo ane kanyite kigy na ane tema nya waa koky o.

26 Keto ne Wuribware a kufwiije-o bee o waa o sa ane-o e gye feye o kya ane-ro kebwarekore-ro bo lee ane ne ane mon bo len-o se. Ane a mon nyi ane ne weete ane kore kebwarekore-o se-o, Wuribware a kufwiije-o e kore Wuribware o sa ane. O de asenjkparegyi ne ane maa taare a ane tawe-o nee o de o su o kore Wuribware o sa ane.

27 Ne Wuribware ne o kee ane nkpono-ro-o nyi mo kufwiije-o mfeere. A lee feye mo kufwiije-o e kore kebwarekore nee feye Wuribware sa mo asese keto ne mo Wuribware fonfon e kpa feye bo nya-o.

28 Amose se-o, ane nyi feye keto kema-ro Wuribware gya mo asese kamee, ne o sa ne keto kema i buruwi kitima ke e sa bamo ne ba kpa mo asen-o. Bamo ne Wuribware a lee feye bo waa keto ne o kra feye bo waa-o ne n de.

29 Bamo dee bamo ne Wuribware a ky o nyi feye ba kii mo fonfon asese-o se-o, o sa ne bamo kakra e gye feye bo kii mo gyi-ana, na bo kii feye mo gyi Yeessu-o, na mo-o mo nya kii bamo daa brese.

30 Mo a sa ne baa kra ane-o se-o, ne o bo tee bamo feye bo gya mo se kaye mo-ro. Mo a tee bamo, ne baa gya mo se-o, ne o bee tee bamo feye

asesε timaa. Ne ηkee, mō a tee bamō feyε asesε timaa-o si-o, ne ɔɔ kyɔ sa bamō mō kedabe-ɔ kōkō.

³¹ Amō e gye aneη fεraa, Wuribware a tee ɔ gya ane kamεε-ɔ se-ɔ, nse e gye ne ɔ taare a ɔ waa kotōkō bō kye ane?

³² Wuribware gbaa maa taare a ɔ waa kotōkō bō kye ane, a lee feyε ɔ moη kine keśa ane mō gyi-o fōηfōη gbaa. Mō a tee lee mō gyi-o feyε ɔ yere ane pεεε ayaa-rɔ na o wu sa ane-ɔ, ne ntεtɔ se ne ɔ maa sa ane nyure ne n tiri ane-ɔ pεεε a ɔ bō tii si?

³³⁻³⁴ Nse e bō-rɔ ne ɔ taare a ɔ porɔ asesε ne Wuribware a lee feyε bō gye mō asesε-ɔ? Wuribware ya tee bamō feyε asesε timaa, nse e gye ne ɔ taare a ɔ tōwe feyε baa waa bōye? Ɔkō moη bō-rɔ, a lee feyε Kristoo Yeesuu ne oo wu, ne Wuribware a kyinηi mō lee lowi-ro ne mbeyɔmɔ o te Wuribware kigyise si-o e gye ne ɔ lōηηɔ ane aa Wuribware kebōηtɔ-rɔ ɔ sa ane.

³⁵ Lalalowe-ɔ e gye feyε, kotōkō bō-rɔ ne ke e taare a ke nyera kekpa ne Kristoo e kpa ane-ɔ ɔɔɔ? Aworefɔɔ e gye ne a taare aaa, bεεε kasēηηu, bεεε tɔraa, bεεε akōη, bεεε ketēbōηburoη kenare, bεεε asēη bōye ya tō ane, bεεε ηkɔ lowi? Seye moη bō-rɔ daa.

³⁶ Feyε aneη ne baa kyoreε waa abwareseη wore-ɔ-rɔ-ɔ feyε ɔkō e sa seηsa o gywii Wuribware ɔ ye,

“Bō lee aneη ne ane gya fō se-ɔ se,

ba kpa a bō mɔɔ ane saη kεmaa.

Ba waa ane feyε esanne ne ba mɔɔ ba wō-ɔ.”*

* **8:36** Kilin 44.22.

37 Amosē-ɔ η yε asen̄ mɔ kɔ ya tɔ anē, Kristoo ne mɔ a kpa anē asen̄-ɔ se ne oo wu sa anē-ɔ e sa a anē lee amɔ-rɔ, na seye mon̄ waa anē.

38-39 M beē η yε εεε mɔ e kɔrē a n gyi feyε seye maa taarē na a ten̄ kekpa ne, bɔ lee Kristoo Yeesuu si, ke bɔ anē aa Wuribware kebɔntɔ-rɔ-ɔ-rɔ. Seye mon̄ bɔ-rɔ! Mɔ ya tɔwē! Haree lowi bεεε anē kakyena-rɔ an̄use gbaa, haree Wuribware mbɔɔ bεεε Ɔbɔnsam kamεε-rɔ awuye, haree ketɔ kemaa ne ke e waa anē mbeyɔmɔ, bεεε ke e ba a ke bɔ waa anē-ɔ, haree akyee-e-kpa-agyi ne bokɔ yε a de keyaalen̄ sosɔ-ɔ, bεεε bamɔ ne bɔ de keyaalen̄ kaase-ɔ gbaa ooo, bamɔ kɔ maa taarē a bɔ ten̄ kekpa ne anē nyan̄pe Kristoo Yeesuu a baa anē aa Wuribware kebɔntɔ-rɔ-ɔ-rɔ.

9

Wuribware ya waa ketɔ ne ɔ kpa-ɔ, kemɔ ne anē de a anē tɔwē?

1-2 To, mɔ fɔnfɔn̄ asesε, Yudaa awuye, ne bamɔ asen̄ tiri mɔ-ɔ asen̄ ne mɔ e kpa a m bɔ tɔwē-ɔ. Kasent̄in̄ ne mɔ e tɔwē. N gye Kristoonyi, ne ma ba ayeɓa. Ne Wuribware a kufwiine timaa-o ne o nyi mɔ mfεεrē-ɔ gbaa yerē mɔ-rɔ feyε mɔ fɔnfɔn̄ asesε, Yudaa awuye-o, mɔ i su mɔ e korē Wuribware mɔ e sa bamɔ feyε ɔ sa a bɔ kii Kristoo awuye. Bamɔ kikine Kristoo si, mɔ kame-ro a nyera mɔ san̄ kemaa.

3 Kasent̄in̄, a dεε a taarē na a waa nee weetee bamɔ se Wuribware da mɔ yii na o lee mɔ lee Kristoo a kɔkɔwεbεε-ɔ-rɔ nsu pεεε, na ɔ nya bɔ mɔrɔwē bamɔ.

4 Wuribware asese e gye bamo. Bamo ne Wuribware a ba bo waa mo agyi-o nee. Bamo ne dedaa-o Wuribware a lee mo kedabe-o ifuri bo kaapo bamo kimukee-ro. Bamo ne Wuribware a pini feye mo asese, ne bamo mo baa pini mo feye bamo nyanpe. Bamo de bamo ne Wuribware a taa mo mbraa-o bo sa na bo gya mmo se. Bamo de ne Wuribware a kaapo bamo ane ne ba waa tantee kekyan ne ba taare a bo bo sun mo kemo-ro-o, na atetomonta ne ba ba a bo bo sun mo-o na mbo ne ba ba a bo bo lona mo-o. Bamo de bamo bee ne Wuribware a tawe bo beya feye o sa bamo bamo fonfon sweere.

5 Bamo adedaapo Abraham na Isak na Isireelii de bo gye asese dabe nee. Bamo kasuro amo de ne baa kowe Kristoo. Wuribware, owure dabe-o, nya kedabe na nkyoro nsu peee. Ameye.

6 Mbeyamo, Isireelii awuye a kine Kristoo-o si-o, ne ye a kaapo nee feye keto ne Wuribware a tawe bo beya feye o sa bamo-o o maa lee sa bamo aaa? Daabii! Keto ne mo e tawe-o e gye feye o maa sa bamo ne bo mon gye Isireelii awuye kasentij mo ase-o keto-o.

7 N gye Abraham a kenana-o-ro agyi-o peee e gye Abraham mo gyi-ana kasentij. Ane e kare abwaresen wore-o-ro feye Wuribware a tawe gywii Abraham feye,

“Fo gyi Isak si ne fo e bor-o a fo nya ananagyi.”*

8 Amo-o e kaapo nee feye n gye bamo ne baa kowe bamo feye ane ne ba kowe dimaadi peee-o e gye

* 9:7 Keleekaase 21.12.

Wuribware m̀ò gyi-ana. Ananagyi n̄ Wuribware a t̀w̄e b̀ò beya feȳe ɔ sa Abraham-ɔ e gye n̄ b̀ò gye Abraham ananagyi kasent̄iŋ-o.

⁹ Ket̄ɔ n̄ Wuribware a t̀w̄e b̀ò beya gywii Abraham-ɔ e gye feȳe,

“Su-a-ba san̄ m̀ò s̄e m̀ò i kin̄ji a m ba f̀ò ase,
na f̀ò ka Sara k̀w̄e ɔnyare.”*

¹⁰ An̄eŋ d̄eε n̄ Wuribware b̀ò-r̄ɔ ɔ waa m̀ò kusun̄ n̄ Sara m̀ò gyi am̀ò n̄ ba t̄eε m̀ò ε Isak-ɔ a dan̄, n̄ ɔɔ waareε ɔkyeε k̀ò n̄ ba t̄eε ε Reb̄eεka-ɔ, n̄ baa k̀w̄e al̄eŋba anyare. ɔbr̄eε-ɔ n̄ ba t̄eε ε Isawu, n̄ ba t̄eε kagyinyii-o feȳe Yakubu.

¹¹⁻¹³ Pw̄eε n̄ baa d̄eε k̀w̄e bam̀ò-ɔ, na pw̄eε n̄ n̄yaagyi am̀ò a d̄eε waa ēb̄oye b̄eεε itimaa-o, Wuribware a t̀w̄e gywii Reb̄eεka feȳe,

“Bam̀ò-r̄ɔ ɔbr̄eε e ba a ɔ b̀ò sun̄ kagyinyii-o.”*

N̄ abwareseŋ w̄ore-ɔ-r̄ɔ m̀ò Wuribware a t̀w̄e n̄yaagyi am̀ò aseŋ feȳe,

“M̀ò a lee Yakubu kpa m̀ò aa m̀ò kenana-r̄ɔ aseŋ,
n̄ m̀ò a kisi Isawu na m̀ò kenana-r̄ɔ.”*

Am̀ò-ɔ p̄eεε e kaapo n̄eε feȳe n̄ gye kedamenan̄se n̄ sēse e waa-ɔ e gye n̄ ki tiri. Amaa ket̄ɔ n̄ am̀ò-ɔ e kaapo-ɔ e gye feȳe Wuribware ya lee ɔk̀ò feȳe ɔ ba

---

* **9:9** Keleεkaase 18.10.   * **9:11-13** Keleεkaase 25.23. Heebrii awuye ananato e kaapo feȳe al̄eŋba-r̄ɔ ɔk̀ò n̄ ɔɔ gye ŋk̄p̄eε lee m̀ò nyi kame-ro-o, m̀ò e gye ɔbr̄eε.   * **9:11-13** Malakii 1.2-3.

mò ase, ne mò ya kine òkò mǎ, ane mon de amò kòkò a ane tǎwe.

¹⁴ Amò-ò e kaapo feye ketò ne Wuribware e waa-ò mon bware nee eee? Daabii daa!

¹⁵ A lee feye Wuribware a tǎwe gywii ane òdedaapo Mosis feye,

“Mò i su òkemma ne mò e kpa-ò se, na η ηu mò ewee.”*

¹⁶ Amose se-ò, Wuribware ya sa sese nyure, a mon gye feye sese-ò a kpa mmò-ò se ne ò ò nya, beee ò ò waa kusun kò pwee ne ò ò dee nya. Wuribware a ηu sese-ò ewee nee se ne ò ò sa mò.

¹⁷ Abwaresen wore-ò-rò baa bee kyoree feye Wuribware a tǎwe gywii Igyipiti owure feye,

“Ketò se ne mò a sa ne fò a kii owure-o e gye feye mò e kpa feye η kaapo mò keyaalen nee na ke sa mò kenyaare dabe kaye peee-rò.”*

¹⁸ Amose-ò amò-ò e kaapo nee feye Wuribware i ηu òkemma ne ò kpa-ò ewee, ne ò waa bamò ne ò maa kpa-ò kunurolen.

Wuribware de kpa feye o ηu òkò ne ò kpa-ò ewee

¹⁹ Amò mone òkò e tǎwe feye, “Amò e gye feye òkò maa taare a o kyurowi ketò ne Wuribware a kra feye ò waa-ò, amò feraa, ne emene se ne Wuribware e porò òkò?”

²⁰ Amaa, mò nyare, nse e gye fò-ò fò ne fò e benηaa Wuribware anen? Emene ne gyare e taare

* **9:15** Kelee Igyipiti 33.19.

* **9:17** Kelee Igyipiti 9.16 (LXX).

a ɔ tɔwɛ gywii ɔpwεεpɔ feyε, “Emene se ne fo a pwεε mɔ aneη?”*

²¹ Ɔpwεεpɔ de kpa a ɔ waa kabori aneη ne ɔ kpa-ɔ. Ɔ taare a ɔ ba kabori koηko-ɔ bo pwεε taηηa bεεε gyare.

²² Amose se-ɔ Wuribware e kpa feyε ɔ kaapo mɔ kaduηfwii, bεεε o ηu sese ewεε, kemɔ ne ane de a ane tɔwɛ? Mɔ ya kra mɔ duη, ne mɔ e moη kaapo mɔ keyaalη, ne o nyite bamɔ ne ba fwii mɔ duη, ne bo bware kemɔɔ-ɔ, ane moη de amɔ kɔkɔ a ane tɔwɛ.

²³ Oo nyite bamɔ bo lee aneη ne ɔ kpa feyε o ηu asesε kɔ ewεε-ɔ se. Aneη a asesε amɔ ne oo lee kyee feyε ɔ kaapo bamɔ mɔ kedabe-ɔ.

²⁴ Asesε amɔ e gye ane fɔηfɔη ane eyee. Haree ane a gye Yudaawuye bεεε ane moη gye ooo, ane ne oo lee feyε ane ba mɔ ase.

²⁵ Feyε aneη ne Wuribware a borɔ mɔ kyaamεε Hoseya si tɔwɛ-ɔ,

“Mone ne mɔ a dεε tee ε ‘Mone-moη-gye-mɔ-asesε’-ɔ,
mɔ e tɔwɛ mɔ i gywii mone feyε ‘Mone-e-gye-mɔ-asesε.’

Mɔ i lee mɔ kekpa a m bo kaapo mone
ne mɔ a dεε tee ε ‘Ma-lεε-kpa-mone-aseη’-ɔ.”*

²⁶ “Toη kεmaa ne baa dεε tɔwɛ gywii bamɔ feyε bo moη gye Wuribware asesε-ɔ, san ko e ba na ba tee mfeη a asesε-ɔ feyε Wuribware ne mɔ wɔre dooo i de ηkpa-ɔ mɔ gyi-ana.”*

* 9:20 Isaya 45.9. * 9:25 Hoseya 2.23. * 9:26 Hoseya 1.10.

27 Ne Wuribware kyaamεε Isaya gbaa a kyorεε Yudaawuye-o asen̄ feyε,

28 “A gye kasent̄in feyε Isireelii awuye kyɔ feyε ɔpɔɔ kεε kesepu-o mbeyɔmɔ, amaa asεsε kafwee i kin̄ji a bɔ ba mɔ ase, a lee feyε o gyi kasent̄in a o bu bamɔ kepɔ menan̄, na ɔ sa kanɔ feyε ba kpuri.”*

29 Ne Isaya a bee kyorεε ton̄ ko feyε,

“N gye feyε Bo-elen̄-ɔ-kyon̄-ɔ-kemaa-Bware a morɔwe asεsε-ɔ bokɔ se sa ane, weete Yerosalem man̄ pεεε i kpuri, feyε anen̄ ne Sɔdɔm na Gomora eman̄ a kpuri-o.”*

30 Amose-ɔ ketɔ ne kaa ba-ɔ e gye feyε nde se awuye-o a nya ketɔ ne bɔ mon̄ buwi kpa-ɔ, amaa Yudaawuye-o fεraa mon̄ nya ketɔ ne baa buwi kpa-ɔ. Nde se awuye-o ne Wuribware a tee feyε asεsε timaa, a lee feyε baa kɔɔre Yeessuu Kristoo gyi.

31 Amaa Yudaawuye-o fεraa, Wuribware mon̄ tee bamɔ feyε asεsε timaa, a lee feyε bamɔ akatɔ a pee mɔ mbraa-ɔ kegyase se, na bɔ nya waa bamɔ eyee asεsε timaa.

32 Ntetɔ se ne bɔ mon̄ taare pre Wuribware? A lee feyε baa kpa nee feyε bɔ ba mɔ mbraa-ɔ kegyase kyεεkyεε bɔ waa bamɔ eyee asεsε timaa mɔ ase. Kefore ko a di bamɔ kpa-rɔ-ɔ, ne baa daye

* 9:28 Isaya 10.22-23 (LXX).   * 9:29 Isaya 1.9 (LXX).

ayaa kẹmọ sẹ lẹẹ da. Kẹmọ e gye feyε bọ mọᅇ kọ̄rẹ Yeesuu Kristoo gyi.

³³ Feyε aneᅇ ne Wuribware a tọwe mọ ab-wareseᅇ wọre-ᅇ-rọ tọᅇ kọ-ᅇ,

“Mọᅇ' kee, n de kefore mọ e beya Yerusalem maᅇ-nọ,*

na asesε daye ayaa kẹmọ sẹ na bọ lẹẹ da.*

ᅆkẹmaa mọ ne ᅇ kọ̄rẹ kẹmọ a o gyi-o
ipeere maa gyi mọ, daa.”*

10

Aneᅇ ne Yudaa awuye-o a fọ Wuribware sẹ a kpa-ᅇ

¹ Mọ kọ̄sọbεε-ana, mọ e kpa feyε mọᅇ' ᅇu feyε mọ kọ̄ne sẹ na mọ kebarekọ̄re e gye feyε Wuribware mọrọwe mọ asesε Yudaa awuye-o.

² Mọ e taare a ᅇ yere bọ sa bamo feyε ba sun Wuribware keᅇkeᅇ. Amaa bọ mọᅇ nyi kpa ne ᅇ gye kasentij, ne bọ borọ sẹ bọ sun mọ-ᅇ.

³ Baa kine kuᅇu aneᅇ ne Wuribware e waa ne ᅇ sa ne nyiᅇkpasε i kii sesε timaa-o. Bọ mọᅇ sure feyε ba gya Wuribware a kpa ne ᅇ ba a ᅇ bọ tee bamo asesε timaa-o si.

⁴ Ne ᅇkee Wuribware a borọ Kristoo si kaapo feyε mọ mbraa-ᅇ a fọ mmọ keε, ne m mọᅇ lεε de ane sẹ keyaalᅇᅇ, na ᅇkẹmaa ne mọ ya kọ̄rẹ Kristoo gyi, Wuribware e tee mọ feyε sesε timaa.

* **9:33** Isaya 28.16 (LXX). * **9:33** Isaya 8.14. * **9:33** Isaya 28.16.

⁵ Mbeyom̄, an̄ Wuribware a mbraa-ɔ kegyase na an̄ nya kii asese timaa-o asen̄, an̄ mbraa ɔsapo Mosis a kyoree feye,

“Sese kemaan̄ ɔ gya Wuribware mbraa-ɔ se-ɔ e nya nkpa, ɔ maa wu.”*

⁶ Amaa fo e kpa feye Wuribware tee fo feye sese timaa, n gye atɔ ne a bo len-ɔ ne fo e waa pwee na ɔ dɛe tee fo anen̄ a sese-ɔ. N gye feye fo ke-mon-towe feye, “Nse ne ane e nya a ɔ ya soso?”* feye anen̄ ne baa kyoree waa abwaresen̄ wore-ɔ-ro toŋ ko-ɔ, na fo fa feye fo fɛraa fo e ya baa Kristoo kaase.

⁷ N gye fo kebee towe feye, “Nse e gye ne o lwee sweere-ro?” feye anen̄ ne abwaresen̄ wore-ɔ-ro toŋ ko ne baa kyoree-ɔ, na fo fa feye fo fɛraa fo e ya kyin̄ji Kristoo lee lowi-ro-o.

⁸ Daabii! Ketɔ ne abwaresen̄ wore-ɔ a tawe-ɔ e gye feye,

“Wuribware asen̄ dɔŋ mon̄e nnɔ se mon̄e e tawe, ne a bo mon̄e mfeere-ro.”*

Abwaresen̄ amɔ ne ane e tawe amɔ asen̄ san̄ kemaan̄ feye mon' kɔre gyi-o.

⁹ Amɔ katiŋ-o e gye feye abwaresen̄ wore-ɔ ye, fo ya lee fo kan-ɔ-ro tawe laman̄-nɔ feye, “Kristoo gye mo nyanpe,” ne fo a kɔre gyi fo kakpon-ɔ-ro feye Wuribware a kyin̄ji Kristoo lee lowi-ro, amɔ fɛraa Wuribware e morowe fo.

* **10:5** Kɔlɔŋɔ mbraa 18.5.

* **10:6** Mbraa kebeesa 30.13.

* **10:8** Mbraa kebeesa 30.14.

10 Amose-ɔ fɔ ya kɔɔre amɔ gyi, Wuribware e tee fɔ feyε seεε timaa. Fɔ ya lee amɔ tɔwe ketɔ ne fɔ e kɔɔre fɔ i gyi-o laman-nɔ, Wuribware e mɔrɔwe fɔ.

11 Feyε aneɲ ne baa kyɔrεε waa abwaresen wɔrɛ-ɔ-rɔ-ɔ,

“Okemaa mɔ ne ɔ kɔɔre mɔ a o gyi-o
ipeere maa gyi mɔ, daa.”*

Kasentɪɲ ɔkemaa kemaa.

12 A lee feyε mbeyɔmɔ Yudaa awuye-o mɔɲ lεε bɔ kwee, ne bamɔ ne bɔ mɔɲ gye Yudaa awuye-o mɔ kwee, Wuribware e gye bamɔ ɔkemaa mɔ nyanpe, ne o yure ɔkemaa ne o su a ɔ tee mɔ-ɔ.

13 Feyε aneɲ ne baa bee kyɔrεε waa abwaresen wɔrɛ-ɔ-rɔ-ɔ,

“Wuribware e mɔrɔwe ɔkemaa ne o su a ɔ tee
mɔ-ɔ.”*

14 Ne mbeyɔmɔ, emene ne ɔko e waa a ɔ tee Wuribware feyε ɔ mɔrɔwe mɔ, amɔ ɔɔ kɔɔre mɔ gyi pwεε? Ne emene ne ɔ waa a ɔ kɔɔre mɔ gyi, amɔ oo nu abwaresen pwεε? Ne emene ne ɔ waa a o nu abwaresen-ɔ, amɔ abwaresen ɔkaapɔpɔ a yɔ mɔ ase pwεε?

15 Ne emene ne abwaresen ɔkaapɔpɔ-ɔ e waa a ɔ yɔ mɔ ase, amɔ baa sun mɔ bɔ kyɔɲwe pwεε? Feyε aneɲ ne baa kyɔrεε waa abwaresen wɔrɛ-ɔ-rɔ-ɔ,

“Mɔn' kee bamɔ ne bɔ de asen timaa ba baa-ɔ,
na mɔn' sa a mɔne akatɔ gyi.”*

* 10:11 Isaya 28.16 (LXX).
52.7.

* 10:13 Yɔwel 2.32.

* 10:15 Isaya

16 Amaa n gye ɔkɛmaa ya kɔɔrɛ asɛŋ timaa-o kra-rɔ. Feyɛ anɛŋ nɛ Wuribware kyaamɛɛ Isaya a kyɔrɛɛ-ɔ. Ɔ ye,

“Wuribware, ɔkɔ bɔ-rɔ nɛ ɔɔ kɔɔrɛ asɛŋ nɛ anɛ a tɔwɛ-ɔ gyi aaa?”*

17 Amosɛ-ɔ, amɔ katiŋ ɛ gye feyɛ, sɛsɛ ya nu abwaresɛŋ-ɔ, ɔ taarɛ a ɔ kɔɔrɛ gyi. Nɛ ɔkɔ mɔ ɛ mɔŋ tɔwɛ Kristoo asɛŋ, ɔkɔ maa nu hareɛ gbaa ɔ kɔɔrɛ a o gyi.

18 Amɔ asɛsɛ i gyiiri ikii feyɛ bɔ mɔŋ tɛɛ nu asɛŋ timaa-o ooo? Daabii! Baa nu. Feyɛ anɛŋ nɛ baa kyɔrɛɛ waa abwaresɛŋ wɔrɛ-ɔ-rɔ-ɔ,

“Eɛ kɛmaa sɛ awuye a nu amɔ bore, nɛ amɔ asɛŋ a fɔ kayɛ-rɔ tɔŋ kɛmaa.”*

19 Amɔ Yudaa awuye-o ɛ taarɛ a bɔ gyiiri ikii feyɛ bamɔ fɛraa bɔ mɔŋ nu kɛtɔ nɛ Wuribware a tɔwɛ-ɔ kaasɛ aaa? Daabii! A lɛɛ feyɛ dɛdaa-ɔ bamɔ mbraa ɔsapɔ Mosis a waa kilin feyɛ bamɔ kɛsɛbɔrɔlɛŋ sɛ nɛ Wuribware ye,

“Amosɛ-ɔ mɔ ɛ ba kasuro kɔ nɛ ka mɔŋ bɔ kɔkɔrɔ-ɔ a m bɔ sa a bɔ ka kɔkwɛɛ. Mɔ ɛ ba kasuro awuye nɛ bɔ mɔŋ nyi asɛŋ-ɔ a m bɔ fwii bamɔ duŋ.”*

20 Nɛ Isaya a bɛɛ kyɔrɛɛ kaapɔ-rɔ feyɛ Wuribware ye,

* **10:16** Isaya 53.1 (LXX).
Mbraa kɛbɛsa 32.21.

* **10:18** Kiliŋ 19.4 (LXX).

* **10:19**

“Mò a lee mò eyee bò kaapo
 bamò ne bò kyò bò maa bise mò se-ò.
 Kadè ne kamò se awuye kyò bò maa su ba tee mò-ò
 ne mò a tówè gywii feyε,
 ‘Mòn' kee mò, mò e bò mfee-ò.’ ”*

²¹ Amaa Yudaa awuye-o asen-ò Isaya a kya se tówè feyε Wuribware yε,

“Mò fònfòñ asese fèraa, mò a teyi asaree san kèmaa
 bò tee bamò feyε bò ba mò ase a ñ kòore bamò.
 Amaa bamò esèbò-rò a waa lenj,
 ne bò de katòmaabu.”*

11

Yudaa awuye ne Wuribware a lee bò kii mò fònfòñ asese-ò asen

¹ Anen se-ò, amò ketò ne mò e tówè-ò e kaapo feyε Wuribware a kine mò fònfòñ asese Yudaa awuye-o nee eee? A mon gye anen pèee. Kee ε, ñ gbaa, Yudaanyi e gye mò. Mò nana e gye Abraham, ne mò a lee Benyamìn a kasuro-o-ro-o.

² Daabii, Wuribware mon kine mò fònfòñ asese Yudaa awuye-o, bamò ne oo lee bamò bò kii mò fònfòñ asese lee haree dedaa-ò. Mòn' nu anen ne baa kyoreε Wuribware kyaamε Iliya asen waa abwareseñ wore-ò-rò-ò. Iliya e porò mò fònfòñ asese Yudaa awuye-o o gywii Wuribware nee feyε,

³ “O Wuribware, fò asese Isireelii awuye a ba apan

* **10:20** Isaya 65.1 (LXX). * **10:21** Isaya 65.2 (LXX).

bṓ mṓṓ fṓ akyaamεε-ṓ, nḗ baa bwee fṓ
 ɛlṓḡḡkpa-ṓ.
 Mṓ wṓrḗ ya san nḗ n gye fṓ kyaamεε,
 nḗ mbeyṓmṓ baa yḗrḗ eyḗḗ ba kpa a bṓ mṓṓ ḡ
 gbaa mṓ.”*

⁴ Amaa mṓn' nu anḗḡ nḗ Wuribware a beḡḡaa-ṓ. Ṗ
 ye,

“Mṓ a lee Isireelii awuye ḡkpeḡ nsunoo kerii si sa
 mṓ eyḗḗ
 nḗ bṓ mṓḡ kpuni aḡurii kisi Baal akatṓ-rṓ.”*

⁵ Anḗḡ dεε nḗ mbeyṓmṓ Wuribware asesε kṓ a san,
 nḗ oo ḡḡ bamṓ ɛwεε, nḗ oo lee bamṓ sa mṓ eyḗḗ.

⁶ Oo su bamṓ sḗ nḗḗ sḗ nḗ oo lee bamṓ. N gye feye
 baa waa asun timaa kṓ nḗḗ. A dεε a gye bamṓ asun
 timaa si nḗḗ, weetee mṓ kusu bamṓ se-ṓ mṓḡ de
 kaase.

⁷ Ketṓ nḗ kaa waa-ṓ ɛ gye feye Yudaa awuye-o
 a deere deere kpa anḗḡ nḗ ba borṓ sḗ na bṓ waa
 Wuribware kepre-ṓ kpṓḡ. Amaa bomṓ-rṓ bamṓ
 nḗ Wuribware a lee sa mṓ eyḗḗ-ṓ wṓrḗ ya pre
 mṓ. Nḗ bamṓ nḗ baa san-ṓ fεraa a kii keḗḗborḗḗḡ
 awuye.

⁸ Feyε anḗḡ nḗ baa kyṓrεε waa abwaresḗḡ
 wṓrḗ-ṓ-rṓ-ṓ,

“Amaa, bṓ fṓ ndṓṓ, anḗḡ a atṓ mṓ nḗ ṓṓ waa nḗ baa
 ḡḡ-o,
 ṓ mṓḡ sa a bṓ nu amṓ kaase
 a bṓ taa bṓ waa bamṓ mfεεrḗ-rṓ.”*

* **11:3** 1 Awure 19.10, 14. * **11:4** 1 Awure 19.18. * **11:8** Mbraa
 Kebeesa 29.4.

⁹ Feyε aneη ne Owure Deefid a kyorεε waa mō ilin a wōre-ɔ-rɔ-ɔ,

“O Wuribware, mō adon-ɔ ya gyanηe
a bō gyi kasu kanɔ ateese,
na fō sa a a kpare bamō ebore-rɔ.
na a da bamō kigyi feyε katεε a da kabɔ-ɔ.

¹⁰ Bun bamō akatɔ se na bō ma nya taare ηu,
na fō sa a bamō elaare nya bamō gya,
na bō ma taare koso nare ntiηtiη.”*

¹¹ Amɔ ketɔ e kaapo feyε bamō a lee da-ɔ, bō maa lεε taare a bō koso nee eee? Daabii daa! Bamō a waa ebaye-ɔ se-ɔ, Wuribware a kyon bamō se, ne ɔɔ ya sa nde se awuye-o kpa na bō borɔ se ba mō ase na ɔ morowe bamō. Mfaanεε ne ɔɔ waa ne Yudaa awuye-o kokwee a koso.

¹² To mbeyomɔ-ɔ, Yudaa awuye a baye-ɔ a sa ne Wuribware a yure nde se awuye bweetɔ. Ketɔ ne kaa fō Yudaa awuye-o si-o a kii ketɔ timaa ne ki de tonɔ-ɔ bō sa nde se awuye-o. Amose se-ɔ, Wuribware kicine Yudaa awuye-o gbaa ya baa kaye mɔ-rɔ asese ηyure-o, sanbotɔ bamō kikiηi ba Wuribware ase-ɔ e gye ne ke maa baa ane peεε ηyure aaa?

Aneη ne Yudaa awuye katamaabu a sa ne Wuribware a yure nde se awuye-o

¹³⁻¹⁴ Mone ne mone mon gye Yudaa awuye-o mɔ, mon' lɔη esebɔ na mon' nu ketɔ ne mō e kaapo mbeyomɔ-ɔ neεneε. Mone se ne Wuribware a taa kusun mɔ sa mō feyε η yere mō ayaa-rɔ waa. Bō

* **11:10** Kiliη 69.22-23 (LXX).

lee aneη a kusun mō ne ɔ taa sa mō-ɔ se, ne mō e kaapo mō eyee, na a nya waa mō fɔnfɔn asese Yudaa awuye gya, na bō buwi kpa ketɔ ne nde se awuye-o a nya-ɔ, na Wuribware nya mōrɔwe bamo boko.

¹⁵ Wuribware kicine Yudaa awuye-o a sa ne mō aa kaye-rɔ asese ne baa saη-ɔ a waa kanɔ. Aneη se-ɔ, Wuribware ya bee kɔre Yudaa awuye-o, a waa nee feye bamo a kyinηi lee lowi-ro-o.

¹⁶ Mon' sa a ane taa feye sese ya taa bodobodoo kebegya sa Wuribware, amō kebegya ne kaa saη-ɔ saη ke gye Wuribware lee nee. Aneη de ne kiyii ileη e gye Wuribware lee, ne kemō nyaagyii gbaa gye Wuribware lee.

¹⁷ Mbeyɔmɔ, Yudaa awuye-o du nee feye kodɔɔ-rɔ kiyii ne Wuribware a ηeri kemō nyaagyii-o ηko bō twee, bō lee aneη ne η ya wu-o si-o. Mone ne mone mon gye Yudaa awuye-o mō du nee feye kiyii suyo amō de ne kemō feraa ke yere efa-rɔ-ɔ, ne Wuribware a ηe kemō nyaagyii kakonko yaa bō kyena kemō ne ke yere kodɔɔ-rɔ-ɔ se, ne kaa kyinηi dan-ɔ. Amose-ɔ mbeyɔmɔ mone e nya mone ateese mone e lee kodɔɔ-rɔ a kiyii a ileη amo ase nee.

¹⁸ Amō-ɔ se-ɔ, mone ma kaapo mone eyee. Mon' nyinηi si feye n gye mone ne mone gye nyaagyii-o e gye ne mone de kiyii-o ileη-no bō yera. Amaa ileη-o e gye ne i de mone-rɔ bō yera.

¹⁹ Amaa mone ɔko e tɔwe feye, “Wuribware a ηeri nyaagyii-o nee na ɔ nya taa mō bō kyena se.”

²⁰⁻²¹ Kasenηi nee! Aneη ne bō mon kɔre gyi-o si, ne Wuribware a ηeri bamo bō twee. Fō feraa, aneη ne fō a kɔre gyi-o si, ne fō te kiyii-o si.

Amose-ɔ, fɔ maa kaapo fɔ eyee feye fɔ mon gye Yudaanyi. Fɔ ma trasii Yudaa awuye. Amaa sa se, a lee feye anen ne Wuribware mon yowe nyaagyii gyenkpese-ɔ, anen deɛ ne ɔ maa yowe mmɔ ne oo ne lee efa-rɔ a kiyii-o si baa bo kyena kodɔ-rɔ a kemo-ɔ se-ɔ. Mɔ a mon yowe Yudaa awuye-o, ne nteto se ne ɔ yowe fɔ ne fɔ mon gye Yudaanyi-o?

²² Deere neneɛ na fɔ nu anen ne Wuribware a nu fɔ ewee-ɔ, na anen ne mɔ akato a pee-o. Mɔ akato a pee wee bamo ne baa lee da-ɔ se. Amaa fɔ feraa, oo nu fɔ ewee. Fɔ ya kya se sure si feye o nu fɔ ewee fɔ kakyena-rɔ, Wuribware maa ne fɔ a ɔ bo twee.

²³ Anen deɛ ne Yudaa awuye-o ya kore gyi, ne Wuribware bee ɔ taa bamo a ɔ bo kyena mɔ kiyii-o si. A lee feye o de keyaalenɛ a ɔ waa anen.

²⁴ Wuribware a taa fɔ lee efa-rɔ a kiyii-o si baa bo kyena ndɔ-rɔ a kiyii-o si. Ne kodɔ-rɔ a kiyii-o nyaagyii feraa ne ɔ maa taare a ɔ taa bo kyena kodɔ-rɔ a kiyii-o si aaa?

San ne Wuribware e morowe Yudaa awuye-o asen

²⁵ Mɔ kosobeɛ-ana, mɔ e kpa feye mon' nu asen tirisɛ mɔ kaase, na mone ma nya kaapo mone eyee. Amɔ e gye feye Yudaa awuye-o anu-ro e waa len nee, na a bo fɔ san ne nde se awuye, ne Wuribware nyi feye ba ba a bo kii Kristoo awuye-o peɛɛ a fɔ kana.

²⁶ Amɔ kameɛ-rɔ na Wuribware morowe Yudaa awuye-o peɛɛ. Feye anen ne baa kyoreɛ waa abwareɛen wɔre-ɔ-rɔ-ɔ,

“Morowepo e lee Siyɔn man-nɔ a ɔ ba,

na ɔ bɔ lee bɔrɔkɔɔne pɛɛɛ lee Yakubu a ananagyi-o-ro.

27 Mɔ ya lee bamɔ ebɔye-ɔ, amɔ-ɔ e gye etan ne mɔ aa bamɔ e waa-ɔ nee.”*

28 Mbeyɔmɔ, ane ya bee deere, ane i ɲu feye bamɔ kikine asen timaa-o kɔkɔregyi a sa ne baa kii Wuribware adon, ne kaa baa mone kitimaa. Amaa kpa kɔ se mɔ-ɔ, Wuribware san ɔ kpa bamɔ asen, a lee feye mɔ ya lee bamɔ feye bɔ kii mɔ asesɛ, ne ɔ tɔwe bɔ beya feye ɔ sa bamɔ adedaapo atɔ dabe.

29 Wuribware ya sa kotɔkɔ, ɔ bee ɔ maa kɔre kemɔ. Anen deɛ ne mɔ e kpa a ɔ tee ɔkɔ feye ɔ ba mɔ ase, ɔ maa kyurowi mɔ mfeere feye ɔ tee sesɛ-ɔ.

30 San kɔ weetee mone deɛ mone maa bu Wuribware. Amaa bɔ lee anen ne Yudaa awuye-o gbaa mon bu Wuribware-ɔ se-ɔ se, ne oo ɲu mone ne mone mon gye Yudaa awuye-o ewee, ne ɔ taa mone ebɔye bɔ ke mone.

31 Yudaa awuye a kii katɔmaabu awuye-o si-o, Wuribware a yɔwe bamɔ asen sa bamɔ, na bamɔ ya nu bamɔ eyee, na ɔ nya ɲu bamɔ ewee taa bamɔ ebɔye bɔ ke bamɔ, feye anen ne oo ɲu mone ewee-ɔ deɛ.

32 A lee feye Wuribware a tɔwe feye asesɛ pɛɛɛ gye ebɔye awaapo nee, na ɔ nya ɲu asesɛ pɛɛɛ ewee.

33 Oo! Wuribware nyi atɔ, ne o nyi asen fee!
Nse e gye ne ɔ taare a o ɲu mɔ mfeere?
Nse e gye ne ɔ taare a o ɲu mɔ ekpa-rɔ?

* 11:27 Isaya 59.20-21 (LXX); Isaya 27.9; Yeremeya 31.33-34.

34 Feyε aneη ne baa kyorεε waa abwaresen
wore-ɔ-rɔ-ɔ,

“Nse gbaa i nyi Wuribware mfεεre?

Ɔse mo ya dεε ka mɔ asen?”*

35 “Nse e gye ne ɔ taare a o ke mɔ atɔ,

na mɔ-ɔ mɔ ke sesε-ɔ ketɔ bɔ teere?”*

36 Ketɔ kɛmaa a lee Wuribware ase nee.

Mɔ se ne ketɔ kɛmaa bɔ-rɔ.

Na lalalowe-ɔ ketɔ kɛmaa bee kinηi yɔ mɔ ase.

Amose se-ɔ Wuribware nya kedabe na wuraa
nsu pεεε. Amεye.

12

Kristoo awuye keborɔgyi ne ki bware sa bamo-ɔ

¹ Mɔ kosobεε-ana, mbeyɔmɔ mone a ηu aneη ne
Wuribware a ηu mone ewεε bweetɔ, ne ɔ mɔrɔwe
mone-ɔ. Aneη-ɔ se-ɔ, mɔ e kore mone nee feye
mon' taa mone eyee pεεε bɔ sa Wuribware. N gye
mone lowi ne ɔ kpa, amaa ɔ kpa nee feye mon'
kyena kakyena timaa ne ka pre mɔ-ɔ. Na mon' lee
mone mme-ro sun mɔ.

² Mone ma lee kase kakyena ne kaye mɔ-rɔ asesε
te-o-ro. Amaa mon' yɔwe mone eyee bɔ sa Wurib-
ware a o kyuwɔwi mone na mone mfεεre, na mon'
nya kii feye mɔ-ɔ. Aneη ne mone e borɔ se na mon'
taare bɔ ηu ketɔ ne ki bware-o, na ketɔ ne ke e pre
Wuribware-ɔ, na kpa ne o bware ekpa pεεε-rɔ-ɔ.
Amo-ɔ pεεε gye ketɔ ne Wuribware e kpa-ɔ.

³ N de Wuribware ne oo ηu mɔ ewεε-ɔ, ne ɔ te
mɔ feye m bɔ sun mɔ-ɔ, mɔ e tɔwe mɔ i gywii mone

* **11:34** Isaya 40.13 (LXX).

* **11:35** Yobu 41.11.

pεεε feye mone oko ma kan fa feye o kyō ketō ne o gye-o. Amaa kemo ne ki tiri-o e gye feye, mon' sa a mone okemaa nu feye mō kokōregyi na keyaalen ne Wuribware a sa mō-o e gye mō lee.

⁴ Ane nyowore de abegya bweeto, amaa kebegya kemaa na kemo kusun waase.

⁵ Ane dεε ne ane asoree awuye gye Kristoo a kokowebεε-o-ro asese, ne ane pεεε gye asese konko, a lee feye ane du nee feye Kristoo a kayowore-o kebegya nee.

⁶ Ne ane okemaa keyaalen kwee mō beeko lee-ro. A lee feye okemaa na mō ketō ne Wuribware a sa mō-o. Amose-o mon' sa a ane okemaa ba mō keyaalen-o bō waa kusun feye ane ne Wuribware a sa mō-o. Oko ne o tōwe ketō ne Wuribware a lee bō kaapo mō-o, mon' sa a o ba mō kokōregyi ne o de-o bō tōwe amo.

⁷ Oko ne o taare a o kya boko-ro-o, mon' sa a o ba mō keyaalen ne o de-o bō kya bamo-ro. Ane dεε ne oko ne o kaapo abwaresen-o waa, na o ma waa worogya.

⁸ Na oko ne mō gbaa e waa asese wore-o waa ane dεε. Oko ne o taare na mō aa mō beeko-ana ke atō timaa ne o de-o-ro-o waa ane, na o ma kpa kemo kakōka. Oko ne o gye asoree a agyenkreepo-o oko-o ba mō elen pεεε bō waa kusun kenken. Oko ne mō e taare a o kya mō beeko-ana ne asen a tō bamo-o-ro kya-ro na o ma tεε.

⁹ Mon' lee mone mme-ro kpa abεε asen. Mon' kine ketō kemaa ne ke gye boye-o. Na mon' kra ketō kemaa ne ki bware-o-ro kenken.

¹⁰ Mon' kpa abεε feye ane ne akowebεε e kpa abεε-o. Okemaa bu mō beeko kedabe kyon mō eyee.

11 Mone ma waa worɔgya. Mon' leŋ eyeē waa kusun ne mone e waa mone e sa ane nyanpe-ɔ.

12 Mon' sa a temaa ne mone de feye mone e yo soso-ɔ sa mone kakatɔgyi. Aseŋ ya to mone, na mon' waa kanyite. Mone ma yowe san kemaa kebwarekore.

13 Asoree agyi-o ɔko i wu kitiri, mon' kya mɔ-rɔ. Na mon' kra afɔ damenanse mone elɔŋ-nɔ.

14 Ɔko ya waa mone aworefɔɔ, mon' tɔwe gywii sese-ɔ feye, “Wuribware yure fo.” Mone ma kan da mɔ yii.

15 Ɔko ne mɔ akatɔ ya gyi, mon' sa a waa mone gbaa mone kɔne. Ne ɔko mɔ ne mɔ kakponɔ-rɔ ya nyera, mon' sa mɔ kakponɔkya.

16 Mon' kyena kayeyuri-ro, na mon' waa kanɔ konko. Mone ma dee bu mone eyeē aseɛ dabe. Amaa mon' baa mone eyeē kaase, na mone aa aworɔba dee nare. Mone ma kaapo mone eyeē.

17 Ɔko ya waa mone boye, mone ma ba boye bo ka mɔ kɔkɔ. Mon' dee waa ketɔ ne ɔkemmaa kee feye ki bware-o.

18 Mone e taare de, mon' waa ketɔ kemaa ne ke e sa a mon' taare kyena abee ase kayeyuri-ro-o.

19 Mo kosobeana, mone ma ba dondaa bo kɔ ɔko. Amaa mon' yowe mɔ bo sa Wuribware. Mɔ e gye ne o gyiiri ebaye awaapo kesebo. Feye aneŋ ne baa kyoree waa abwaresen wore-ɔ-rɔ-ɔ,

“Wuribware ye,

Mo e gye ne mo e ba dondaa na m bo kɔ sa mone.

Mo e gye ne mo e ka mone adon kɔkɔ a n sa mone.”*

* 12:19 Mbraa kebeesa 32.35.

20 Amaa ketɔ ne mon' waa-ɔ e gye ketɔ ne baa bee kyorɛɛ waa abwaresen worɛ-ɔ-rɔ-ɔ feyɛ,

“Akɔŋ i de fo don, sa mɔ ateesɛ a o gyi.

Burufɔ i de mɔ, sa mɔ nkyu a o nuu.

Fo ya waa mɔ anɛŋ,

fo e ba ipeere a fo bo mɔɔ mɔ.”*

21 Amosɛ se-ɔ, monɛ ma sa a ebɔyɛ nya monɛ se keyaalenɛ. Amaa mon' ba kedamenanɛsɛ bo gyi ebɔyɛ se.

13

Anɛŋ ne anɛ bu bamo ne bo de anɛ se keyaalenɛ kayɛ mɔ-rɔ-ɔ

¹ Monɛ ɔkɛmaa bu bamo ne bo de monɛ se keyaalenɛ-ɔ. A lee feyɛ keyaalenɛ kɛmaa ne sesɛ de ɔ deere man se-ɔ a lee Wuribware ase nee. Wuribware e gye ne ɔ sa man ayaalenɛpɔ-ɔ keyaalenɛ ne bo de-o.

² Amosɛ se-ɔ, ɔko ne ɔ waa kotɔko o kye bamo ne bo de man keyaalenɛ-ɔ i kye ketɔ ne Wuribware a kra bo yera-ɔ nee. Ne a kaapo feyɛ sesɛ-ɔ e kpa mɔ eyee kesɛbɔgyiiri nee.

³ ɔkɛmaa ne ɔ waa itimaa-o mon sere bamo ne ba deere mɔ se-ɔ. Amaa bamo ne ba waa ebɔyɛ-ɔ e gye ne bo sere bamo. Ntɛtɔ ne fo e waa na fo ma nya sere bamo? Waa ketɔ ne ki bware-o, na bo kyorɔ fo, a lee feyɛ ba kperi monɛ se bo gye Wuribware ayaafɔre ba waa kusun ba kpa monɛ itimaa. Amaa monɛ ya waa bɔyɛ, amo fɛraa mon'

* **12:20** Anɛŋ na akpare 25.21-22 (LXX).

se_{re} bamo, a lee feyε n gye kwaa se ne keyaalen-ɔ bo bamo kesaree-ro.

⁴Bo gye Wuribware ayaafɔre nee, ne bo yere mo aya-ro ba gyiiri ebɔye awaapo kesebo.

⁵Amose se-ɔ mon' dee bu bamo ne bo de man keyaalen-ɔ. Mone ma bu bamo bo lee anen ne Wuribware dun i fwii mone se-ɔ se wore. Amaa mon' bee bu bamo bo lee anen ne mone nyi mone mferere-ro feyε anen i bware feyε mon' waa-ɔ se.

⁶Amose se ne a bee a bware feyε mon' dee ka etweetwee na ilenpoo. A lee feyε bamo ne bo de man keyaalen-ɔ akato a pee bamo kusun-o si. Kusun amo ne ba waa-ɔ gye Wuribware lee nee.

⁷Amose-ɔ mon' ka keto ne ki bware-o bo sa bamo ne bo de mone se keyaalen-ɔ. Mon' ka etweetwee eworese eworese ne ba kɔre-ɔ pεεε, na mon' bu bamo kedabe ne baa sa bamo-ɔ.

Anen ne mon' bu abεε-ɔ

⁸Mone ma kan kra oko koko na ki di mone mbonɔ-ro. Keto ne ki di mone mbonɔ-ro-ɔ e gye kekpa. A bware feyε mon' dee kpa abεε asen. A lee feyε oko ne ɔ kpa mo kosobεε asen-ɔ a gya Wuribware a mbraa-ɔ pεεε se nee.

⁹Mon' nyinji si feyε mbraa-ɔ ye,

“Fo ma kan waa kakeekpa bεεε kanyarekpa a fo nyera awaareye,

fo ma kan mɔɔ sese,

fo ma kan ywii,

fo maa kan sa a fo akato pee oko ato se.”*

* **13:9** Kelee Igypiti 20.13-15, 17; Mbraa kebeesa 5.17-19, 21.

Mbraa m̄ na mm̄ ne η ya saη-ɔ p̄εεε katiη e gye feye,

“Kpa f̄o b̄εεk̄o asen̄ feye anen̄ ne f̄o e kpa f̄o eyee-ɔ.”*

¹⁰ M̄one i de kekpa m̄one ηkp̄on̄-ɔ, m̄one maa waa m̄one b̄εεk̄o-ana b̄oye. Am̄ose se-ɔ m̄one e kpa m̄one b̄εεk̄o-ana, a kaap̄o nee feye m̄one gya Wuribware a mbraa-ɔ p̄εεε se.

¹¹ Ket̄o se ne m̄o e t̄owe am̄o-ɔ p̄εεε-ɔ e gye feye m̄o e kpa a m̄on' pini nee feye saη a f̄o feye m̄on' kyin̄ηi lee idi-ro. A lee feye kake ne Kristoo e ba na ɔ b̄o m̄or̄owe ane-ɔ a t̄o-ɔ kyon̄ saη ne ane a lee b̄o k̄ore m̄o gyi-o.

¹² Kanye kebee a kyon̄, kaye kike a t̄o-ɔ. Am̄ose se-ɔ m̄on' sa a ane ȳowe at̄o ne asese ne b̄o te kibugyii-ro-o e waa-ɔ kowaa. M̄on' sa a ane taa keyaalen̄ ne Wuribware a sa ane feye ane b̄o kyena kakyena timaa na ane b̄o k̄o eb̄oye. Am̄ose-ɔ, m̄on' sa a ane kyena feye anen̄ ne a bware sa bam̄o ne b̄o te kelan̄ner̄-ɔ-ɔ-ɔ.

¹³ Am̄ose-ɔ ane ma dee gyi ateese bweeto bweeto b̄εεε ane bwee. Ane ma waa kakyeekpa na kan-yarekpa b̄εεε kipurima. Ane ma kpa ek̄o b̄εεε ane ka ane b̄εεk̄o-ana k̄okwee.

¹⁴ Ket̄o ne m̄on' waa-ɔ e gye feye m̄on' sa a Kristoo nya m̄one se keyaalen̄, na m̄one ma lee nya fa anen̄ ne m̄one e waa a m̄on' nya at̄o b̄oye ne m̄one e kpa-ɔ mf̄εere.

---

* **13:9** K̄ol̄on̄η̄o mbraa 19.18.

14

Wuribware wore e gye ne o de kpa feye o poro fo kosobee

¹ Mbeyama, mone kosobee ne mo kokoregyi mon bo leŋ-a asen, anen a sese-o, mon' kra mo neene, na mone aa mo ma kan gyiri keto ne mo kokoregyi mon bo leŋ kemo-ro-a asen ikii.

² Oko e tawe feye o de kpa feye o gyi keto kema. Oko ne mo kokoregyi mon bo leŋ-a i kisi kiyee kema.

³ Oko ne o gyi keto kema-o ma kan trasii oko ne oo kine kiyee kema kowo-o. Oko ne oo kine kiyee kema kowo-o mo ma kan trasii oko ne o wo-o mo, a lee feye Wuribware a kore anen a sese-o.

⁴ Oko de kpa feye o poro oko keyaafore aaa? Daabii! Keyaafore-o mo nyanpe dooo e gye ne o taare a o tawe feye o waa ato beee o mon waa ato. Kasentij si o nya nkyoro, a lee feye ane nyanpe e gye ne o de kpa feye o tawe feye o waa ato.

⁵ Sese ko e fa feye kake ko gye kake dabe ka kyoko. Ne oko mo e fa feye nke-o peee ta abee se. Mon' sa a bamo okema taa kemo ne mo mfere a sa mo feye ke gye-o.

⁶ Okema ne o bu kake ko o kyon kako-o e waa anen nee na o nya bu ane nyanpe Yeessu. Okema mo ne o gyi keto kema-o e waa anen nee na o nya bo bu ane nyanpe, a lee feye sese-o e kore kebwarekore o wee mo ateese si pwee ne o dee gyi. Okema ne o kine kiyee kowo-o mo i kine nee na o nya bo bu ane nyanpe, a lee feye mo gbaa e kore kebwarekore o wee se pwee ne o dee gyi mo ateese.

⁷ N gye ane wore eyee ne ane te bo sa. Aneḡ dεε ne ane lowi moḡ gye ane wore lee.

⁸ Ane i te, ane te bo sa ane nyanpe Yeesuu nee. Ne ane ya wu mo, ane a wu bo sa ane nyanpe nee. Aneḡ se-ɔ haree ane te bεεε ane a wu ooo, ane nyanpe e bo ane.

⁹ Aneḡ se ne Kristoo a wu. Oo wu nee, ne ɔ bee kyinḡi lee lowi-ro, na ɔ nya kii bamo ne baa wu-o na bamo ne bo san bo te-o bamo nyanpe.

¹⁰ Amose-ɔ, ne ḡkee nteto se ne fo e poro bεεε fo i trasii fo kosobεε-ɔ nee? Nu feye ane pεεε e yere Wuribware akato-ro mo senḡyikpa-ɔ.

¹¹ Kee ε, baa kyoree waa abwaresen wore-ɔ-ro feye,

“Wuribware ye, Mo a bo-ro-ɔ se-ɔ, ḡ ye,
ɔkemma i kpuni anurii mo ayaa-ro
na o sure si feye mo e gye nyanpe.”*

¹² Amo-ɔ e kaapo nee feye Wuribware i bise ane ɔkemma asen, na ɔkemma lee kanɔ sa mo eyee gywii Wuribware.

Mon' dee nyite abεε

¹³ Amose-ɔ mon' sa a ane dee yowe abεε keporo. Mon' sa a ane ma lee waa ane kosobεε Kristoonyi keto ne ke e sa a ɔ waa boye-ɔ.

¹⁴ Mo a gye ane nyanpe Yeesuu a asese-ɔ oko-ɔ, mo e kore a n gyi feye kotoko moḡ bo-ro ne ke gye iyisi kemō eyee se. Amaa ne oko e fa feye kotoko gye iyisi ato fεraa, ke gye bo sa sese amo fonḡan nee.

* **14:11** Isaya 45.23 (LXX).

15 Amose-ɔ, ketɔ ne fɔ i gyi-o e sa ne fɔ kosɔbɛɛ dun i fwii fɔ se fɛraa, amɔ fɛraa a kaapɔ nee feyɛ fɔ mɔn lɛɛ fɔ e kpa mɔ asen. Fɔ ma sa a ketɔ ne fɔ i gyi-o nyɛra ɔkɔ ne Kristoo a kperi mɔ se wu-o.

16 Amose ne η ye, haree fɔ e fa feyɛ ateese kɔ bware kigyɛ gbaa ooo, amɔ kigyɛ ya sa ne bokɔ e porɔ fɔ feyɛ fɔ e waa ebɔye, amɔ fɛraa yɔwe amɔ kigyɛ.

17 A lee feyɛ ane e tɔwe ane kitii Wuribware a kuwure-o si asen, ketɔ ne ane i gyi bɛɛɛ ane i nuu-o asen mɔn tiri. Ketɔ ne ki tiri-o e gye feyɛ ane a de kedamenanɛ na kayeyuri na kakatɔgyi ne amɔ pɛɛɛ a lee Wuribware a kufwiɛnɛ timaa-o ase-ɔ.

18 ɔkɔ ne o sun Yeesuu kpa mɔ se-ɔ asen e pre Wuribware, na asese gbaa kyorɔ mɔ.

19 Anen se-ɔ mon' sa a ane len eyee waa ketɔ ne ke e baa kayeyuri asese kakyena-rɔ-ɔ na ketɔ kemaa ne ke e sa ne asese e kya abɛɛ-rɔ-ɔ.

20 Mone ma sa a Wuribware kusun nyera bo lee ateese kɔ se. A gye kasentɛn feyɛ ateese pɛɛɛ mɔ bware. Amaa a mɔn bware feyɛ mon' gyi ateese kɔ ne a sa a mone kosɔbɛɛ Kristoonyi lwee ebɔye-rɔ-ɔ.

21 A mɔn bware feyɛ mon' wɔ kiye kemaa bɛɛɛ mon' nuu nta kemaa ne n sa a mone kosɔbɛɛ lwee ebɔye-rɔ-ɔ.

22 Anen ne mone e kɔɔre amɔ-ɔ asen mone i gyi-o gye mone aa Wuribware wore kpen mbɔntɔ-rɔ asen nee. ɔkɔ ne o gyi kotɔkɔ ne ke maa waa mɔ mfɛɛre-rɔ feyɛ ke mɔn bware-o de nyure.

23 Amaa ketɔ ne fɔ i gyi-o, ne fɔ e mɔn nyi feyɛ ki bware bɛɛɛ ke mɔn bware, amɔ fɛraa Wuribware i bu fɔ kepɔ, a lee feyɛ n gye fɔ kokɔɔregyi-o e gye

ne kaa sa ne fo i gyi. Amose se-ɔ sesε e ma kɔre a o gyi feye ketɔ ne ɔ waa-ɔ bware, amo fɛraa ɔ waa boye nee.

15

¹ Amose-ɔ, ane ne ane e kɔre Kristoo ane i gyi kenken-o dee nyite bamo ne bamo kokɔregyi mon kyɔ bo lee anen ne ba kisi kotoko se. Na ane dee waa ketɔ ne ki i gyi bamo akatɔ-ɔ. Ane ma waa ketɔ ne ki i gyi ane wɔre akatɔ-ɔ.

² Ane okemaa dee waa ketɔ ne ki i gyi mɔ kosobεε Kristoonyi akatɔ-ɔ, na ke nya waa mɔ dan, na ɔ kya mɔ-rɔ, anen ne mɔ kokɔregyi e nya a ko waa kokyɔ-ɔ.

³ Nu feye Kristoo gbaa, n gye ketɔ ne ke e pre mɔ fanfan-ɔ ne ɔ waa. Ɔ waa feye ɔko ne ɔ kyorεε Wuribware kunu si asen waa abwaresen wɔre-ɔ-rɔ-ɔ,

“Asaagi ne baa tu wee Wuribware se-ɔ
a lanje a gya mo se mbeyɔmɔ.”*

⁴ Mbeyɔmɔ ketɔ kɛmaa ne ke bo abwaresen wɔre-ɔ-rɔ lee haree dedaa-ɔ, baa kyorεε bo kaapo ane nee, na ane nya nu anen ne Wuribware a kya bamo ne baa taare gyi awɔrefɔɔ-rɔ kanyite-o-ro-o. Anen a atɔ kekare-ɔ e sa ane wɔre na temaa.

⁵ Amo a tεε a gye feye Wuribware e gye ne ɔ sa monε kanyite na wɔre-ɔ, amo fɛraa ane e kore mɔ nee feye ɔ sa a mon' nyite abεε, feye anen ne Kristoo Yeesuu a nyite bokɔ-ɔ.

---

* 15:3 Kilin 69.9.

⁶ Aneḡ-ḡ na mone nno nya twεε abεε se, na mon' waa kanḡ kyorḡ Wuribware ne ḡ gye ane nyanpe Yeesuu Kristoo mḡ se-ḡ.

⁷ Aneḡ se-ḡ, mone ma kine abεε, feye aneḡ dεε ne Kristoo gbaa mon' kine mone-ḡ. Na Wuribware nya nkyorḡ na wuraa.

Aneḡ ne abwaresen wore-ḡ a tḡwe feye nde se awuye e kyorḡ Wuribware-ḡ

⁸ Ketḡ ne mḡ e kaapo-ḡ e gye feye Kristoo a ba feye ḡ bḡ waa kusun bḡ sa Yudaa awuye-o nee, na ketḡ ne Wuribware a tḡwe bḡ beya feye ḡ waa a ḡ sa bamḡ adedaapo-ḡ nya waa kasentij.

⁹ Mfaanεε se-ḡ, na nde se awuye taare kyorḡ Wuribware bḡ lee aneḡ ne mbeyomḡ oo ηu bamḡ ewεε-ḡ se. Feye aneḡ ne baa kyorḡ Wuribware mḡ abwaresen wore-ḡ-rḡ-ḡ,

“Amose-ḡ, mḡ e kyorḡ fḡ a n gywii nde se awuye, na η waa ilin bḡ daa fḡ bamḡ akatḡ-rḡ.”*

¹⁰ Ne baa bee kyorεε feye, “Nde se awuye, mon' bḡ tii Wuribware asεε-ḡ se kyorḡ mḡ.”*

¹¹ Ne baa bee kyorεε feye,
“Nde se awuye eee, mon' ba a ane kyorḡ Wuribware.
Asεε pεεε mḡ, mon' waa ilin bḡ daa mḡ.”*

¹² Mon' bee kee ketḡ ne Isaya a kyorεε-ḡ,

“Yesee mḡ kenanagyi ḡko e ba a ḡ bḡ ba.

* 15:9 2 Samuwel 22.50; Kiliḡ 18.49.

32.43. * 15:11 Kiliḡ 117.1.

* 15:10 Mbraa kebeesa

Mò e gye ne ɔ koso na ɔ deere
nde se awuye pɛɛɛ se
na bo bo kɔɔre mò gyi.”*

¹³ Mò e kore kebwarekore nee feye aneɲ ne mone e kɔɔre Wuribware mone i gyi-o si-o, Wuribware ne ɔ sa ne mone e kɔɔre mone i gyi feye mone e yo soso-ɔ sa mone kakatɔgyi bweetɔ na kayeeyuri, na Wuribware a kufwiɲe timaa a keyaalen-ɔ nya sa a mone temaa-ɔ dee tii si bweetɔ.

¹⁴ Mò kosobɛɛ-ana, a mon gye feye ma kɔɔre mone mò i gyi nee se ne mò e kyoreɛ asen mə mò e kyonwe mone. Amaa mò a kɔɔre gyi nee feye mone e waa abɛɛ kedamenanɛ san kemaa, ne mone de kanyiasen ne mone e taare mone de kamò mone e kaapo abɛɛ atɔ.

¹⁵⁻¹⁶ Amaa mò a kyoreɛ asen mə bo kyonwe mone lenlen nee na a nya nyinɲi mone ketɔ ne mone kyɔ mone nyi-o si. Mò e taare a ɲ waa aneɲ, a lee feye Wuribware ya sa mò kpa feye ɲ kii Yeesuu Kristoo keyaafɔre, na ɲ waa kusun sa mone ne mone mon gye Yudaa awuye-o. Feye aneɲ ne Wuribware ɔlɔɲɔpɔ kusun e gye feye ɔ ba kabɔ a ɔ bo lɔɲɔ Wuribware-ɔ, mò kusun e gye feye n tɔwe abwaresen gywii mone ne mone mon gye Yudaa awuye-o. Na ɲkee n taare taa mone bo sa Wuribware. Mò akatɔ i gyi na ɔ kɔɔre ketɔ ne n de bo sa mò-ɔ, a lee feye Wuribware a kufwiɲe timaa-o e gye ne ɔɔ kpɛɛ iyisi ne i te mone se-ɔ, na mon' nya waa asɛɛ ne bo bware Wuribware ase-ɔ.

---

* **15:12** Isaya 11.10 (LXX).

17 Amose-ɔ n de kpa feyε, mo a gye Kristoo sese-ɔ se-ɔ, η kaapo mo eyee bo lee ketɔ ne mo a waa sa Wuribware-ɔ se.

18-19 Amaa mo e dan dun nee na n tɔwe kemo ne Kristoo a yere mo se waa sa ne nde se awuye-o a bo bu Wuribware-ɔ, na mo asen tɔwesε, na mo awaase, na akpeneyeetɔ ne mo a waa-ɔ, na Wuribware a kufwiije timaa a keyaalen-ɔ, na anen ne Kristoo a bo waa amo pεεε-ɔ. Amose-ɔ mo kenare kaa lee Yerusalem ya bo fo Ilirikum sweere se-ɔ, mo a tɔwe asen timaa amo ne a gye Kristoo kunu si asen-ɔ gywii mfen ton kemaawuye-o lowe.

20 Mo a kpa nee feyε san kemaawuye-o tɔwe asen timaa-o ton ko ne bo mon tεε nu Kristoo kenare se-ɔ. Mo ya waa anen, san-ɔ a mon gye feyε ɔko a talii ne ɔɔ da-ɔ se ne mo e pwεε mo e gya se.

21 Mo e waa amo-ɔ nee, feyε anen ne baa kyorεε waa abwaresen wore-ɔ-rɔ-ɔ,

“Na bamo ne bo mon tεε ya tɔwe mo asen-ɔ
gywii bamo-ɔ nya ηu mo,
na bamo ne bo mon tεε nu-o mo
nu amo kaase.”*

Mfen ne Pɔɔl a kra feyε ɔ bee ɔ yɔ-ɔ

22 Bo lee anen ne mo a tu kpa bweetɔ ya tɔwe abwaresen-ɔ gywii asesε bweetɔ-ɔ se, ne bo fo mbeyɔmɔ, mon tεε taare nya kpa bo ka mone kanɔ.

23-24 Amaa mbeyɔmɔ fεraa, mon lεε n de kusun esweere amo se a η waa. Amose-ɔ amo a gye nsu kanɔ ηko nee feyε mo a kpa keboηu mone ne mon tεε taare-ɔ se-ɔ, mo e kyon mo e yɔ Spaniya sweere

* 15:21 Isaya 52.15 (LXX).

se mō e borō mōne aye, na η ka mōne kanō. Na mō ya bō gyi akatō mōne ase kafwee, na mon' nya taare kya mō-rō, na n kya mō kpa-ō se.

²⁵ Amaa mbeyōmō fēraa mō e kpa feye η yō Yerōsalēm man-nō ya kya Wuribware asese ne bō bō mfeñ-ō-rō.

²⁶ Ketō se ne mō e yō mfeñ-ō e gye feye asoree asese ne bō bō Makedoniya na Akaya esweere se-ō a da bamō eyee se feye ba kyōñwe Kristoo awuye ne ba wu kitiri, ne bō bō Yerōsalēm man-nō-ō atanne.

²⁷ Bamō fōñfōñ ya da bamō ηkpōnō se kra aneñ a asen-ō. Amaa kasentiñ fēraa, a kyō a tiri feye bō sa Yudaa awuye atiripō amō kotōko. A lee feye nde se awuye-o a borō Yudaa awuye si nya nyure ne η ya lee soso-ō. Amose-ō nenfo a bware feye bō bee sa bamō kaye mō-rō atō ne Wuribware a bō yure bamō-ō akō.

²⁸ Mō ya ηu feye atanne-ō a lwee bamō kesaree-rō, na ηkee, n kya se yō Spaniya sweere se. Amaa mō e yō, mō e borō a η ka mōne kanō.

²⁹ N nyi feye mō ya bō ka mōne kanō, a waa de n de Kristoo nyure peee a m baa mōne.

³⁰ Mō kosōβεε-ana, mōne a gya ane nyanpe Yeesuu Kristoo ne Wuribware a kufwiñe timaa-o a sa ne mōne e kpa mō asen-ō se-ō se-ō, mō e kore mōne ne feye mon' dee kya mō-rō kore kebwarekore kenken sa mō.

³¹ Mon' gye ηkpere kore kebwarekore feye Wuribware lee mō lee bamō ne bō bō Yudeya sweere se, ne bō maa kōre Kristoo ba gyi-o kesaree-rō. Na mon' kore nyōsepō feye Yerōsalēm asoree asese-ō kōre atanne ne n de mō e yaa bamō-ō.

³² Mō ya waa amō-ɔ pɛɛɛ lowe, mō mƒɛɛrɛ i di mō. Na Wuribware ya sure, m ba mōnɛ ase bō ka mōnɛ kanɔ kyɛɛkyɛɛ, na anɛ waa abɛɛ wɔrɛ.

³³ Mbeyɔmɔ, mō ɛ kore kayeeyuri sapo-ɔ Wuribware nɛ feyɛ ɔ gya mōnɛ pɛɛɛ kamɛɛ. Amɛyɛ.

16

Kanɔka

¹ Mō ɛ kore mōnɛ nɛ feyɛ anɛ pekyee Fiibii ya ba mōnɛ ase, mōn' kra mō nɛɛnɛɛ. Ɔ gye akyarɔpɔ-ɔ ɔko nɛɛ, nɛ ɔ waa kusun ɔ sa asɔrɛɛ awuye nɛ bō bō Kenkreya man-nɔ-ɔ.

² Mōn' kra mō nɛɛnɛɛ anɛ nyanɔpɛ kenyaɔrɛ-rɔ, feyɛ anɛnɛ nɛ a bware bō sa Wuribware asɛɛ feyɛ bō waa-ɔ. Na, mō ɛ kpa ketɔ kemaa bō lee mōnɛ ase, mōn' kya mō-rɔ na ɔ nya kemō, a lee feyɛ ɔ gye nyare timaa asɛɛ bweɛtɔ ase na mō ase.

³ Mō ɛ ka Prisikila na Akwila nɛ bō gye mō bɛɛko-ana, nɛ anɛ ɛ waa Kristoo Yeesuu kusun-ɔ kanɔ.

⁴ Baa kperi mō se bō dee a bō mɔɔ bamō. N gye mō wɔrɛ ɛ gye nɛ mō ɛ sa bamō anɛɛ. Nde se awuye-o-ro asɔrɛɛ awuye pɛɛɛ nɛ mō i sun mō ɛ sa-ɔ gbaa ɛ sa bamō anɛɛ na kowaa.

⁵ Mō ɛ ka asɛɛ nɛ ba gyanɔpɛ ba waa asɔrɛɛ bamō lɔn-nɔ-ɔ kanɔ.

Mō ɛ ka mō nyare timaa Ipeenitus kanɔ. Mō ya gye nkɔrɛ kii Kristoonyi Asiya sweɛrɛ pɛɛɛ se.

⁶ Mō ɛ ka Mariya nɛ oo sun kenken sa mōnɛ-ɔ kanɔ.

⁷ Mō ɛ ka mō kowɛbɛɛ-ana Andrunikus na ɔkyee Yuniya kanɔ. Mō aa bamō nɛ baa dɛɛ tii san ko-ɔ. Bō gye Kristoo ayaa-rɔ ayɛrɛpɔ-ɔ bokɔ, nɛ bō

de kenyaṛe timaa. Baa daa mo gbaa ikii Kristoo awuye.

⁸ Mo e ka Ampriyas kan. O gye mo kosobee Kristoonyi, ne mo e kpa mo asen bweeto.

⁹ Mo e ka Orabanus, mo beko ne mo aa mo mpepeyo a waa Kristoo kusun-o kan.

Mo e ka mo nyare timaa Staakis kan.

¹⁰ M bee mo e ka Apilees kan. Oo gyi aworefao bo lee anen ne o gya Kristoo a ekpa-o se-o se, ne oo lee amo-ro feye Kristoonyi kasentij-o.

Mo e ka Aristobulus lon-no awuye kan damenanse.

¹¹ Mo e ka mo kowebee Herodeyona kan.

Mo e ka Naakibus lon-no awuye ne bo gye ane nyanpe Yeesuu Kristoo asese-o kan.

¹² Akyee anyo mo, Trifiinaa na Trifoosa i sun kenken ba sa ane nyanpe. Mo e ka bamo anyo amo kan neene.

M bee mo e ka ane nyare timaa Pesis kan. Mo gbaa bee o gye akyee ko ne oo waa kusun kenken sa ane nyanpe-o.

¹³ Mo e ka Rufus kan damenanse. Ane nyanpe a lee mo kpa mo asen bweeto. Mo e ka mo nyi gbaa kan. O kra mo feye anen ne n na e kra mo-o.

¹⁴ Mo e ka asese mo kan, Asinkritus na Fellegon na Hemes na Patrobas na Hemas na ane kosobee-ana peee ne bo bo bamo ase-o.

¹⁵ M bee mo e ka asese mo gbaa kan, Filologus na Yuliya na Niriya na mo pekyee na Olimp as na Wuribware asese peee ne bo bo bamo ase-o.

¹⁶ Nkee, mon' ka abee kan damenanse sa mo. Kristoo asoree asese peee e ka mone kan.

Paa a asen-o lalowe

17 Mō kōsobεε-ana, mō e kore mōne nee feye mōn' sa asej awuye-o si. Mōn' dee kwaye bamō ne ba nyera asesε mbōntō-rō, ne ba sa a mōn' turi ketō ne mōne e kōore mōne i gyi-o-ro-o, na bamō ne ba kaapō atō ne a kye amō ne mōne a kyō suye-o.

18 N gye ane nyanpe ne anej a asesε-ō i suj. Bō gya ketō ne bamō fōnfōj e kpa-ō se nee. Bō de bamō nnōrōkōne-ō ba penna asesε ne bamō mfεεre maa krεε ikyurowi-o nee.

19 Mbeyōmō a bō mō kōne feye okemaa a kyō nu anej ne mōne fεraa mōne yere-rō kenken, ne mōne gya abwaresen-ō se-ō. Amaa mō e kpa feye mōne kanyiasen ne mōne de-o sa a mōn' gya ketō ne ke gye kitimaa-o si, na mōn' kwaye kōwaa ketō ne ke gye bōye-ō.

20 A sanj kafwee, kayeeyuri sapō-ō Wuribware e sa a mōn' kyikye Jbōnsam se. Mō e kore kebwarekore feye ane nyanpe Yeesuu yure mōne.

21 Mō bεεkō Timotii ne mō aa mō mpepeyō e waa Kristoo kusuj-o e ka mōne kanō. Mō kōwebεε-ana Lukiyus na Yasōj na Sosipata gbaa e ka mōne kanō.

22 Mō, Teretiyus, ne mō a kyōrεε wōre mō sa Pōol-ō e ka mōne kanō ane nyanpe kenya-re-rō.

23 Gayus ne mō, Pōol, n te mō lōj-nō-ō e ka mōne kanō. Kristoo awuye ne bō bō mfεε-ō pεεε e gyanje mō aye nee ba waa asōree.

Irasitus ne ō gye man kusuj ōdeeresepō mfεε-ō na ane kōsobεε Kwaatus e ka mōne kanō.

[
24 Mō e kore kebwarekore feye ane nyanpe Yeesuu Kristoo yure mōne.]

²⁵ Nk̄ee mon' sa a ane kyorō Wuribware, a lee feye mō e gye ne ɔ taare na ɔ sa mone keyaalen na mon' bō kya se kōre asen timaa bō lee Yeesuu Kristoo kuɲu si ne mō e tōwe-ɔ gyi. Asen timaa mō, Wuribware a taa amō bō kweerō haree pwee ne ɔ dēe twee kaye.

²⁶ Amaa mbeyamō Wuribware, mō ne o te nsu pēē-ɔ, a sa kanō feye asen timaa mō ne mō akyaamēe ne baa dēe kyena-ɔ a bee kyoree amō asen waa abwaresen wōre-ɔ-rō-ɔ lee ifuri, na kaye-rō asese pēē nya nu amō asen, na bō kōre gyi, na bō gya amō se.

²⁷ Wuribware gye ɔkonko nee kpen. Mō dooo e gye Kanyiasen-pēē-kuɲu-Bware. Mon' sa a ane borō Yeesuu Kristoo si bu Wuribware kedabe nsu pēē. Ameye.

Abwaresen Wore-ᵛ
New Testament in Chumburung
(GH:ncu:Chumburung)

copyright © 2010 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Chumburung

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Chumburung

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2025-05-16

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 16 May 2025 from source files
dated 16 May 2025

24326c91-bd91-5fb9-a5f1-7f3e726a9745